په سراج الخبار کې د پښتو شعر

Ketabton.com

ليکوال: پوهنيار محمد شاپور "احمد زی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد شاپور "احمد زی" د احمد جان زوی په ۱۳۴۰ کال د لوگر ولایت د سرخ آب په کلي کې زېږېدلي.
خپلې لومړنۍ زده کړې یې د سرخ آب په متوسطه او بیا د عامې ادارې له مسلکي لیسې څخه فارغ شوئ دئ.
لیسانس او ماستري یې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانگې څخه تر لاسه کړي دي. د ۱۳۶۳ کال په وروستیو کې د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د پښتو څانگې په علمي کدر کې د استاد په توگه مقرر شو.
په ۱۳۶۴ کال کې ننگرهار پوهنتون ته تبدیل او د دغه پوهنتون د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د رئیس او استاد په توگه یې دنده تر ۱۳۶۷ کال پورې ترسره کړه. په ۱۳۶۷ کال کې پاکستان ته مهاجر شو. او بیا د ۱۳۶۸ کال په اواخرو کې استرالیا ته مهاجر شو.اوس په استرالیا کې د ژباړن او ترجمان په توگه کار کوي.

او دا هم د لیکوال د غزل یوه بیلگه :

دئ فساد رشوت روان په ادارو کې
نشته رحم د کاتب رئیس په زړو کې
خدای د مکړه د چارواکو سره کار بند
خلاص به نشي هم په میاشتو په کلو کې
که ترې وپوښتې دا کار مې څنگه کیږي
وایي ته پیسې ډالر لرې جیبو کې
که پیسې وي خلاصوو د کار په منډه
بې پیسو د ځنډوو ډېر په وعدو کې
هم دې لېږو له یوه دفتره بل ته
تر څو ستړی شې په تلو او په راتلو کې
یا خو دا چې به له چانه پیسې پور کړې
یا خو نه خلاصیږي کار نژدې وختو کې
دلته حق دئ خوړل کیږي د بې وزلو
نا حق حق دئ احمد زیه په پیسو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرليکونه

۱ - سريزه ۱-۷
۲ - دشعرونو مجموعه ۸ - ۷۴
۳- داوسنی اوسراج الاخباررسم الخط پرتله ۷۵ – ۷۷
۴- نتیجه ۷۸
۵- ۷۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

له ۱۹۱۱ تر ۱۹۱۹ کال پورې سراج الاخبار دافغانستان په مطبوعاتو کې ستر رول لوبولئ دی. اودېرشاعران اولیکوالان یې دې ته هڅولي، چې قلم راواخلي اودپښتوژبې اوادبیاتو له پاره خدمت وکړي. سراج الاخبار دافغانستان په ادبیاتو کې یونوی تحول رامنځ ته کړ، او هغه داچې سراج الاخبارپه ادبیاتو کې دنوی دیموکراسۍ لاربښوونه کړې ده ، په تولنیزبدلون کې یې خپل رول لوبولئ دی . چې په دې برخه کې دهیواد دخلکو راوېښول داقتصادي اوکلتوري مسایلو له پاره په کلکه مبارزه ،اودخلکو شعورته وده ورکول رابرسېره شوي وو. په دی دوړ دسراج الاخبارجریدې دافغانستان خلکو ته دېرزیات عرفاني خدمت کړئ دی .په همدغه وخت کې پښتو ژبې په چټکتیا سره ګامونه پورته کړه. دسراج الاخبارپه پاڼوکې دپښتو شعرونه ،متلونه اودنثرتوټې چاپ شوي دي. هغه شاعران اولیکوالان چې د(ځوانانو افغانانو) یادمحمود طرزي په قول داخوان افغان په سیاسي نهضت کې شامل وو. دوی دخپل وخت داسې خلک ووچې ځانونه یې په عصري علومو سمبال کړي وو، چې ددې دورې یومشهور روشنفکره شاعر غلام محی الدین افغان دی .غلام محی الدین افغان دسراج الافغانیه ورځپاڼې ، چې په حقیقت کې دخپل وخت دمترقي او ازادي غوښتونکو افکار و یوه خپرونه وه، یولیکوال اوشاعروو، داسې لیکوال اوشاعروو چې لیکنې اوشعرونه یې دمترقي نهضت په پیاوړتیاکې ستر رول ولوباوه. دپښتوژبې اوادبیاتو په پراختیاکې یې اوچت ګامونه پورته کړي دي. غلام محی الدین افغان دلومړی اودوهم مشروطیت فعال غړی اودهغه کلپ له مؤسسینو څخه شمېرل کیږي، چې ظاهراً یې ذوقي اوتفریحي بڼه لرله ولې په حقیقت کې په هغه کې سیاسي فعالیتونه پرمخ بیول کیدل.

غلام محی الدین افغان په اتو ژبو باندې بڼه پوهیده اودپښتواوفارسي په ادب کې ددیني مطالعې خښتن وو.

افغان اودهغه وخت ټولو شاعرانو اولیکوالانو لکه عبدالهادي داوي، مولوي صالح محمد ،عبدالسلام اونوروااوچت ګامونه دعلم اوپوهې درواجولو په برخه کې اخیستي دي. دوی دعلم خوا نیولې وه علم اوپوهه یې ستایله ، خلک یې دعلم سره اشنا کول ، خلکو ته یې دعلم اوپوهې ارزښت څرګند اوه، او بالاخره خلک یې دې ته رابلل چې په علم اوپوهې ځانونه سمبال کړي، اوځانونه دجهل اوسکون څخه را وباسي، دجهل اوسکون غندنه یې کوله، خلک یې دې ته هڅول چې دنوي عصر له نویوپدید وسره اشنا شي دنوي عصر ستایونکي وو. دوی ټولو ټولنیزه وده اوتکامل غوښته، دغوټول دټولنیزې ودې اوتکامل په

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتلوکې سره متحد وو. اوټولو لیکوالانو اوشاعرانو خپلې ژبې شعراوادب ته خدمت کړی دئ .

غلام محی الدین افغان کومې لیکنې چې کړي، اویایې چې کوم شعرونه ویلي دي، هغه په خپلو اثاروکې ژوند داسې ترسیم کړئ، چې یوه واقعي بڼه یې لرله یعنی ژوند یې په حقیقی توګه په خپلو اثاروکې ترسیم کړئ دی، چې داخبره موږ دده په ځینو شعرونوکې وینو.

غلام محی الدین افغان کوم شعرچې د ۱۹۱۴ کال داکتوبر په څلورم تاریخ په سراج الاخبارکې نشرشوئ دی . په دې شعرکې ده داپه ډاګه څرګنده کړې ده، چې په ټولنه کې ټولنیز اختلافونه شته، چې یوه طبقه یې د بلې طبقې پرضد دریږي ،اوپه ټولو مسایلو کې اتحاد اویووالی نشي کولای، یعني یوه طبقه یوڅه غواړي اوبله طبقه بل څه، چې ده دخپل وخت ټولنیز اختلافونو درک کړي اودایې څرګنده کړې ده چې دازادی اواستقلال د ګټنې له پاره هم ټول افغانان په یوه سنګرکې دریدلای نشي نو ځکه یې پورتنی مفکوره په لاندې شعر کې په دې ډول بیان کړې ده .

ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شاموخپل ګدا مو خپل قاضي موخپل دی
سپاه خپل رعیت موخپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی
حبس خپل مفتی خپل زندان موخپل دی
پردی نشته ګرد ه خپل یو شکروکې...

د۱۹۷۱ کال دجنوري په ۱۷ تاریخ په سراج الاخبارکې دده یو شعردترجیح بند ذوالقافیتین ترعنوان لاندې نشر شوئ دئ، چې دخپلو خلکو دژواندانه واقعیتونه یې په کې ترسیم کړي دي دخلکو ژوند یې په ربښتیني ډول ترسیم کړئ چې داشعرپه دې ډول پیل کیږي:

موږ بنه تعلیم یافته وای داثار
هم کامل وای په صنعت دکار زار
اوس زموږ به وای په دنیاکې اقتدار
هم به زموږ وای ډېر همت په ټول کفار
کل جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ترجیح بند ذوالقافیتین کې غلام محی الدین افغان دخپلې ټولنې اوخلکو دبیرته پاتې والي عوامل په۳۵ بیتونوکې شرحه کوي. د ساري په توګه : دخپلو وطنوالو بیسوادي ، فقر، غریبي اوبیچاره ګي ، دعالمانو دعلم لږوالی داوسینوعلوموسره دخلکونا اشنایي، دملت دزراعت بیرته پاته والی، اوله ابتدایي وســـایلو څخه په زراعت کې کاراخیســـتل ،دنوروملتونو دزراعت پراختیا اوپه معاصر تخنیک سره له لږ ځمکې څخه ډېرحاصل اخیستل، په نورو هیوادونوکې اوداسې نورمهم پرابلمونه شرح کوي . ددوی په دې حالت باندې لیکوال افســـوس کوي اوکله چې دخپلو وطنوالودې ویجاړ حال ته ګوري نوخپله خواشیني دغه ویجاړحالت سره یوکوي اوموضوع ترسیموي.

پو هاند عبدالحی حبیبي څو کاله پخوا دغلام محی الدین افغان دفکري تجدد په برخه کې داسې لیکلي وو:

،.... شـپیته کاله پخوا زمانه درپه یاد کړئ ،هغه وخت چاپښـــتوشـــعرنه وایه اوکه هم څوک په دې فکر کې وو، هغه به درحمان اوخوشحال پیروي کوله، دتوروزلفو په شکنجه کې به نغښتی وواودبنو په غشـي په ژوبل وو، دشـعرموضـوع اومحتوی یوزرکاله دغسې راغلي وه، اوخلک هم په دغه لارتلل یو وارنابیره غلام محی الدین افغان دشـــعرمجرا بدله کړه، اوپـه ۱۳۳۳ هــــــــ ق کـال کې یې پـه ســـراج الاخبـارکې دکوم خیـالی محبوب داوږدوزلفواو ښکلي مخ او هلال ابرودستاینې پرځای دوطن په حقیقی دلبرپورې داسې بدله وویله :

زړه زمـا ډک دی لــه مینی دوطن
خپل وطن مـاتـه عزیز دی ترخپل
تـــــــــــــــــــــــــن

داموضـوع اوس موزته نوې نه ښـکاري، اوښـایي چې ډېرځلمي یې دبیان یوفرسـوده اومبتذل طرزوبولي اوله فکري پلوه یې هم خوښ نه کړي، مګر په هغه وخت کې بالکل نوي اوښـــایي چې شـــاعربه دپخوانی خیال اودزاړه مکتب پیروان ډېرغندلي وي، چې ولې درحمان بابا لاهوتي فکر په داسې زمیني فکر اوموضوع بدلوي.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۱۱ کال دجنوري په ۱۱ نیټه دمحمود طرزي په مدیریت دسراج الاخبار مشهوره جریده نشر شوه. عبدالهادي داوي چې په هغه وخت کې دحبیبي دمکتب شاګرد وو، دغې جریدې ته دطرزي په غوښتنه انتخاب شو اودده سره دري تنه نوردواطلب شاګردان عبدالرحمن لودین ، فیض محمد ذکریا ، اومحمد بشیر هم سراج الاخبارته ولیږل شول. داوي دجریدې دمحرروظیفه اجراکوله، اوهم یې داردوژبې نه سراج الاخبارته مضمونونه اومقالې ترجمه کولې، په سراج الاخبارکې دداوي فعالیت ادامه درلوده ترڅو چې په ۱۹۱۸ کال کې دامیرپه امربندی شو. داوي دمحمود طرزي تکړه شاګرد اوفکري ملګری وو. چه دهیواد دترقي له پاره یې دهغه وخت په سیاسي اوادبي مبارزه کې مهم رول په غاړه درلود . دی دخپلې ورځپاڼې په ټولنیز ارزښت ډېر ښه پوهیده نوځکه دهغه ستاینه یې په یوه مثنوي کې بیان کړې ده چې د ۱۹۱۴ م کال دجنوري په ۱۵ تاریخ خپورشو چې مطلع یې داسې ده:

اخبارهرملت ته جانه
ضروري ده وا وره مانه
دملت منافع غواړي
پرغمودملت ژاړي

همدا ډول په همدې ګڼه کې داوي دخپلې مورنۍ ژبې په خوږوالي ، رواني اوفصاحت ،متانت اوپراخوالي باندې یوبل مثنوي شعرلري چې دالاندې څوبیتونه یې د نمونې په توګه را اخلم:

پښتو ژبه شرینه
هم فصیحه هم متینه
قواعد یې خوارښه دي
قواعدیې هم لږنه دي

داوي که په دې شعرکې له یوې خوا دخپل ولس د ملي ترقي له پاره دمورنۍ ژبې موثریت اواغیزه په ګوته کوي، نودبلې خواځخه داشعردهغه چا ځواب هم وو، کومو چې پښتوژبه دافغان ولس دکلتورد لوړتیا اوترقي له پاره اساسا مساعده نه ګڼله، په هغه زمانه کې یولړ داسې کسانو فکر کاوه چې دغه ژبه د وولسونوترمنځ دښه افهام اوتفهیم وسیله نشي کیدای، ځکه چې قواعدیې ترژبني قانون لاندې نه راځي. دغې مهمې کلتوري مسئلې

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داســتقلال دګټلو نه پخوا ډېرو مترقي شـــاعرانو اوليکوالانو جدي توجه راوګرځوله. که مولوي صـــالح محمد په خپل پښــتو مکتوب کې دپښــتو ژبې په تاريخي بدبختئ وژړل ، نو عبدالهادي داوي په خپل مثنوي شــعرکې دخپلې مورنۍ ژبې ســتاينه وکړه، اوهمدا وايي چې فارســـي شـــعرهم لري، ولې هغه دپښـــتو هم پايه نه دئ ځکه چې په مورنۍ ژبه کې هنرمند باطني احساسات ښه ځرګندولای شي اوداسانه لاره نه ده .

د شـــلمې پيړۍ په پيل کې دافغانســـتان دفکري تجددعلمبردارمحمود طرزي، دخپلې جريدې ددوهم کال د دلوې په نهمه ګڼه کې دپښـــتو ژبې مسـئله (زبان افغاني زبان اجداد زبانهاســت) ترعنوان لاندې مطرح کړه دهغه په اريايي توب يې مطالعات پيل کړل. ددې ليکنې نه وروسته پښتو ځيرنې له يوه کال ځنډ سره مخامخ شوې، ولې په ۱۲۹۳ کال کې بياله سـره پيل شـوې. دهمدې کال دسـرطان په ځلورمه دسـراج الاخبارپه شـلمه ګڼه کې عبدالرحمن لودين داسې وليکل : ،، سراج الاخبار به زبان فارسي طبع ونشرميشود چون همواره مساعی درنشر واشاعات علوم ومعارف است به السنه مروجه افغانستان لهذا سراج الاخبار افغانيه اين شما ره وشماره های بعد خود را بزبان ملي خودنيز تزئين ميدهد.،،

دســراج الاخباردمطالعي نه معلوميږي چې په هغه جريده کې دپښــتو شــېږکلنه ونده، اګر چې دومره زياته نه وه، ولې ترټولو مهمه داوه چې دپښـتونشراتوله پاره دپښـتو ژبې په تاريخ کې، ديوه نوي فصل په حيث لار خلاصه شوه، هغه داچې خلک دخپلې ژبې او ژبه دخپلوخلکو سره وتړل شوه . محمود طرزي همدغه موضوع ته دسراج الاخبارپه ۱۳۹۶ کال دجوزا په دوهمه ګڼه کې داسې ګوته نيسي :

,,ادبيات ملي، فـارســـي ،افغـاني هرقوم بزبـان خود وهرزبـان بـه ادبيـات خود زنـده است.,,

ددې دورې بل مشـهورشـاعرمولوي صـالح محمد دمحکوم افغان حالت ، په قفس کې د بندي بلبل سـره مقايسـه کوي، ددې اثرقهرمان دازادۍ څخه لاس نه اخلي، ولوکه په زندان کې هم دې ازادۍ دورځوخيالونه هيڅکله نشـــي هيرولای، اوکه په ژوندکي خوشــبخته وو نو هغه وخت وو چې ازاد وو، دسيالانو سره سيال وو، په دې شـعرکي دانګريز داستعمار پرضد بې حده کرکه اونفرت شته.

لومړۍ جهانی جنګ چې ټول بشـــريت يې تهديداوه، دی په خپل مثنوي شـــعرکي ترســيموي اودهغه دوام غواړي. ځکه چې اروپايي جګړه مار اواســتعماري قوتونه په کې راګيردي، ، د ده په نظرګوندې وي چې دغه استعماري قوتونه دګوردچنجوپه شان په خپل منځ کې يوبل سره وخوري.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله ډېره مهمه موضـوع دوطن دسـتايني موضـوع ده، چې دغه موضـوع دهغه وخت دټولوشاعرانو اوهنرمندانوپه اثاروکې په ډېروقوت سره ليدل کيږي.

بله موضـوع داخبارموضـوع وه، عبدالهادي داوي اخبارته دعلومو داديب لقب ورکړ، اوهغه يې ديوه ملت له پاره دومره ضـــروري وباله لکه ودوجود له پاره وينه. عبدالعلي مستغني د۱۲۹۳ کال دعقرب ۲۸ گڼه کې دسراج الاخبارپه ستاينه کې داسې وليکل :

دا اخباررنگين گلزاردی اخبار نه
دی
چې هزاريې زه يم ولې گلزارنـــه
دی

په سـراج الاخبارکې بله ډېره مهمه موضـوع چې د شـلمې پيړۍ په پيل کې مطرح وه هغه دملي ادبياتو موضـــوع وه، په هغه وخت کې لکه څنگه چې محمودطرزي په يوه نقل قول کې وليدل شوه، دملي ادبياتو نه مقصد فارسي اوافغاني يعنی پښتو ادبيات دي . په هغه وخت کې دفارســـي ژبې له پاره کوم تشـويش موجود نه وو، ځکه چې ډېرې پيړۍ دري رســـمي اواداري ژبـه وه ،اوهلتـه ددې ژبې لـه پـاره کـارکيده. ولې دافغـاني ژبې دادبيـاتو موضـوع دلومړي ځل له پاره، په ډېرقوت سـره داسـتقلال نه دمخه کلونو کې په افغانسـتان کې مطرح شوه. په همدې کلونو کې داوي دخپلې ژبې ستاينه وکړه ورپسې مولوي صالح محمد دپښتوژبې په توصيف کې يومکتوب وليکه چې څوجملې يې دادي :

،،.... هغه تاثيرات چې په خپله مورنی ژبې کې وي په بله ژبه کې کله وي ... هرقوم اوهرملت چې ترقي کړې ده ، لوی ســبب يې دادی چې ټول علوم يې په خپله ژبه ترجمه کړي، ځکه چې تحصيل پرې اسان شوئ دی ...،،

غلام محی الدين افغان دســـراج الاخبارپه ۲۳ گڼه کې يوپښـــتو اعلان په لاندې ډول خپورکړئ دی :

يواعلان په پښتو کې :

،، اول مقصـد مو داعلان دادی چې زمونږ مبارکه ژبه رواج پيداکړي، اوهرڅوک دې په دې باب کې دترقي دپښـتو ښـه ښـه مضـامين په افغاني کې وليکې، اوپه واسـطه د دې اعلان ټولو پښتنو ته خبرورکوم که څوک زما يا دبل چا په پښتو مضامينو ايراد لري، هغه دې خپله مدعا په پښتو کې وليکي اودسراج الاخبار مدير صاحب ته دې راوليږي، که بنده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغه له ځوابه عاجزشـــــه هغه ته به پنځوس روپۍ په طور دانعام ورکړم اوو عده هم شپږمیاشتی ده .،،

ددې اعلان څخه دغلام محی الدین هدف داوه، چې له یوې خوا دپښــتوژبې او ادبیاتو ته پراختیا ورکړي اوخپله ژبه مروجه کړي اوله بله پلوه داخبارپرمخ دبحث نقد موضـــوع رامنځ ته کړي، چې پنځوس روپۍ په هغه وخت کې ډېرزیاتی پیســـې وې. چې څه مود ه وروسته عبدالسلام ددې اعلان په ځواب کې یوشعر راولیږه، اوپه هغه کې یې دپښتو ژبې توصـــیف کړئ چې موږیې دشـــعر دنمونې څخه دلته تیریزاویوازې همدومره وایم چې عبدالسلام دهغه وخت دپښتو ژبې یو تکړه شاعروو.

داوو څوټکي چې دسریزې په برخه کې تاسوته بیان شو اوکه چیرې له ماڅخه په کوم ځای کې سهوه اواشتباه شوي وي هیله ده چې محترم لوستونکي ما خپلې سهوې اواشتباه ته ځیر کړي. ما په دغه کتاب کې هڅه وکړه چې د ســراج الاخبارله ټولوګڼوڅخه د پښـتو شعرونه راټول او د یوې ټولګې په توګه یې ګرانو لوستونکوته وړاندې کړم .

اوس راځم ددې کتاب دوهمې برخې ته او هغه دســـراج الاخبارپه جریده کې دپښـــتو شـــعرونه دي چې په نوموړې جریده کې په بیلابیلوختونوکې نشـــرشـــوي دي . که څه هم ماډېرکوشش کړی چې ټول هغه شعرونه چې دسراج الاخبار په پاڼو کې نشر شوی راټول کړم ولی بیاهم که چیرې له کومې ګڼې څخه سهوا کوم شعر پاتې شوئ وي یاکومه شماره ســـراج الاخبارزما لاس ته نه وي راغلئ اوپه هغه کې کومه ټوټه شـــعرپاته شـــوئ وي زه خپل معذرت تاســـوته وړاندې کوم، بله کوم ټکی چې د یادونې وړده هغه داچې شـعرونه په کوم رسم الخط لیکل شوي ، ماپه هماغه بڼه دې کتاب کې راوړي، اوښایي ځینې لوستونکي دلوستلوسره مشکل ولري . بیاهم که په کتاب کې کومه تایپي اشباه شوي وي .هیله ده چې محترم لوستونکي اوډېرمحترم استادان ماوبښي.

په درناوی

پوهنیارمحمدشاپوراحمدزی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دو همه برخه

دسراج الاخبارخخه راټول شوي شعرونه

دريم كال شلمه شماره ۱۲۹۳ هـ ش كال شعبان المعظم ۱۳۳۲ صفحه ۷ـ۶

دا څــه عــجــب دوران دی چـې راغـلـی پـرافـغـان دی
رنــګـا رنــګــه تــرقــي ده څـه عجـب محبوب عنوان دی
وقــت دعــلــم اوهــنــر دی بــې قــيــمــت رايــګــان دی
قســـمــاقســـم مــعــارف دی نـــوردعــلـــم درخشــــان دی
دهـــرعـــلـــم مـــدارس دی هم تحصـــيل پــه ډېراســـان دی
دالــه كـومــه ســـويــه موړكـي چــې ظــاهــر اونــمــايان دی
پـخـوانــه وو اوس پـيـداشـــو مـګـر فضـــل دســـبـحـان دی
داخـــوعصـــــر دســــراج دی چې افغـان ټول پـه روشــــان دی
عــجـب عصـــر دی جــانــانــه چې ځوان زوړ اوزوړ په ځوان دی
هــرســــړی اختــه پــه عــلــم كــه دهــقــان اوكــه چــوپــان دی
صــــنـــايـــع اوبـــدايـــع دي وقــت دعــلــم اودعــرفــان دی
ښـــتــانــه كـيـږدی نشـــيـن وو مـردهـغـه چـې نـوم يـې خــان دی
اوس هـمـه ســـوبـاخـبـره چـه دعـمـر قـيـمـت ګـران دی
لــه عــالــمــه بــاخــبــر شــــوه چـه خـورا لـو ی داجـهـان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـورعـالـم هـم خـورا ډېـر دی   نــه تـنــهـا عــالــم افـغــان دی

تــه ســــراج اخــبــارتــه ګــوره   چې دملــک پــه تن کې جــان دی

څـونــه نـفـعــي دي ظــاهــرې   چــې بــې ژبــې دي ګـويــان دی

بــې خــبــريــې بــاخـبــر کــړه   لــه عــالـمــه چــې څــه ان دی

هـرســــړی عـبـرت پـه اخـلـي   چې زه څوک يم څه مې شـــان دی

ديـن دنـيـا دواړه پـه کـې دي   ګــهـــربـــاره درافشـــــان دی

پـه ايشــيـا کې مثـال نشـــتـه   رشــــک اوردانــګـلســـتـان دی

تــې مـديـرصـــاحـب تـه ګـوره   مـحـمـد بـيـګ طـرزي افـغـان دی

شــــه مـديــر بــاتـدبـيـردی   دهــرعـلــم ګـويـا کســـان دی

څــه حــاجــت دی وبــيـان تــه   چــې اخـبــاربــه نـمــايـان دی

دالـــومــړی اخـــبـــاردی وروره   چې افغـان ټول پـه روشــــان دی

تـولـی رانـيســـی پـه خـپـلـه   چـې قـيـمـت يـې ډېــرارزان دی

پــه تـش ديـديــې قــانــع نشـــې   ځـان پـه پوه کې خوراګران دی

بـيحـاصـــل يې ګـمـان مـکړی   قـــدرمـــنـــد پـــرقـــدرد ان دی

اوس بـيـا نـورعـلـی نـورشــــو   پـه پښـــتـو چـې دې ګـويـان دی

جــانــه څــه عـجـب دوران دی   چــې راغــلــی پــرافــغــان دی

خــپـلــه ژبــه مــوچــاپـيـرې   عـنـايـت دپـاک ســبـحـان دی

شــــه شــيـريـنـه پښــتـو واوره   چــه مضــمـون پـه ډېراســـان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلم خپل ژبه مې خپله شعرګران اوکه اسان دی
زه شاعر نه یم دلبره خاص مطلب زمابیان دی
زه عاشق دخپل وطن یم بلې حب ددې ایمان دی
په خپل ملک خورانازیږم نارې کړم څومې توان دی
زه صالح غلام دشه یم پرما ډېرډده احسان دی
تربیت مې تول له ده دی څه چې زما نوشت وخوان دی
زی نصرت غواړم له خدایه څوطاقت اوڅومې توان دی
ډېرامید لرم ودې ته څه مو زوږ اوکه موځوان دی
شه په صدق دوعا وکئ وپادشه ته څو په توان دی
ښه پادشاه دی خدای دی ښه کړي پرموږ تولو مهربان دی
علم دوست هنرپروردی بی له شکه قدردان دی
مراتب دې خدای کې لوړې ترابده څواسمان دی
پردښمن دی غلبه وی څوزمین واوزمان دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شما ره ۲۲ اسد ۱۲۹۳ رمضان المبارک ۱۳۳۲ ۲۵ جولای

اخبارهرملت ته جانه ضروري ده واوره مانه
دملت منافع غواړي پرغمو دملت ژاړي
احتیاج دخپل ملت رفعه وی په لږ لگ مدت
معارف کي صنایع کي په ثروت کي بدایع کي
په ادب کي سیاست کي فلاحت کي تجارت کي
دپرمعقول بحثونه کاندي دملت د مخ دوړاندي
ورکوي دوی ته ترغیب دعلومو دا ادیب
دا اغیار روخیانت دی ښکاره کي پرملت
فریبونه یي ښکاره کي عالم کي ننداره کي
په مقصد يي ملت پوه شي داتمام امورپه پوه شي
په تعلیم اوتجارت کي زراعت وفلاحت کي
په ادب اواقتصاد کي اخبارات يي ښه ازاد دي
کوته داچي داخبار منافع دي بي شمار
درشي اخبار اخلاق اتحاد اواتفاق
ای زما پشتنه وروره ای دمادستركو توره
هغه علم چي ځرخيږي هرسړی ورته رسيږي
هغه دی دغه اخبار رانوکي کره تلوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دنــیـا کــې شـــــاوخــوا هـــرمـــلـــت گـــوره جـــدا

پـــه زوریـــې اخـــبـــارات دی پـــه لـــکـــویـــې مــطــبــوعــات دي

زمــوږ پــه مــلــکــې یــواخــبــاردی درافشـــــان اوگـــهـــربـــاردی

پــه صـــــورت کې هم یکتــادی مــعــنــاء هــم دی پــهــمــتــادی

خـــدایـــه دي لـــري ژونـــدی چــې مــلــت ســـــي پــه ژونــد ی

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره څلورم کال محرم ۱۳۳۳ هـ ق ۲۸ عقرب ۱۲۹۳

۲ نوامبر.

رنګا رنګ انقلابات دي قسما قسم اختلافات دي

هرملت وهردولت اخلي نفع دفرصت

چه فرصت پيداکي ياره انتقام اخلي بې واره

تيردروکالوته نظرکه په احوال يې ځان خبرکه

چې فرصت مندوکفارو څه ونکړوپه موږخوارو

بياپه موږمسلمانانو څه ونکړوکافرانو

زړه موخوړ په مراکووو چې وروم ته بشه بازووو

پرمصريانو موږ له دزړه وينه موخوړله

چې ناله ايطالويانو يورش يووړپرطربليسيانو

زړه ټوکرټوکړپه دی وو رشکي رشکي سر ی پرې وو

چه داڅه وشو ناګه فضل ته وکې الله

يووارړغ شو چې روسيانو چپاويووړ پرايرانيانو

په زروعالم يې مړکي په ظلمت يې ملک ککړکي

په سوو سرى يې مرى کړى مخ په توريزې يې پرې کړې

پرزخمی زړومالګی پاش شوې پرې موغوشي لکه اش شوې

په ګرداب کې دحيرت ټوله ډوب سوپه حسرت

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یاربه څه احوال شو چه علاج یې ډېر محال شو

موږ په دې ناورین اخته وو فکرزن جګرسوخته وو
چې داخه وسورحمانه ته قادریې ای سبحانه

طراباس موبالکل هیر سو چه دا خرس روسی راتیرسو

مراکو اومصر دواړه غم یې مه خوره داوژاړه

چه وموږ ته رانږدې شو دحیا طناب یې پرې شو

موږپه دې غمواخته وو فکر زن اودل سوخته وو

چه داخه بلا شوه پیښه الامان ددې له نیشه

بیا ناری سوی چه بلغار سوه راپورته دبل غار

پرتوکانو یې حمله کړه شي په خپل ځانو اخته کړه

صربیانو یونانیانو همه یورش یوړ پوترکانو

څودولته سره یوشو ډېرترکان په میان کې لوشو

الحاصل چې په اضرار رسولی بیشمار

لاهنوز متوجه دی په مطلب متنبه دی

خپل ته دای محکموینه چې اسلام ونړوینه

وتخریب ته داسلام توجه لري مدام

خپله لوګوله یې بولی یوله بله سره بولی

ای افغان دواړه لاس پورته که شه په اخلاص
وخپل رب ته دې زاری که بیا زاری په عاجزی که

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه ای خدایه ته قهاریې   که رحمان یې بیا جباریې

کفاردیقرترحده تیرکه   شپه و ورځ یې موږ بری که

تی په خپل میان کې اخته کې   عداوت په شه پخته کې

چه یې موږشو بالکل هیر   په خپل ځان اخته وی ډېر

موږددې گوروسیلونه   دوی همیش کوی جنگونه

او وموږته توفیق راکې   شه اخلاق ته را اعطا کې

چه طاعت دی په رښتیا کړو   عبادت دی بی ریا کړو

په خپل میان کې متفق شو   یوپربل سره مشفق شو

ته همت وغیرت راکې   ته قوت ونصرت راکې

ته موشه کې که معیوب یو   بری راکې که مغلوب شو

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره خلورم کال محرم ۱۳۳۳ ۲۸ عقرب ۱۲۹۳ صفحه ۷

۲ نوامبر.

تقریظ

داخبـاررنګین ګلزاردی اخبـارنـه دی چې هزاریـی زه یم ولـی ګلزارنــه دی

علم زده کړه ګوره جهل په کارنه دی که دپلاردی چې جاهل دی په لارنه دی

کـه بی علمـه خبردارډی بی خبردی که هوښـــیار دزمانی دی هوښـــیارنه دی

که څوک سود غواړي دعلم سوداښـه ده په ګرمی ده دی بـازاربـل بـازارنـه دی

که ســود ا کړی دوکانداردی علم ګوره بـاانصــــافـه ترده بـل دوکـانـدارنـه دی

خوارهغه شــي چه دعلم نه غافل شــي چـه دعلم دولـت مومی بیـا خوارنـه دی

کافران ګوره په علم جهانګیرشـــول مـــاوتـــالـــره دانـــنـــګ وداعـــارنـــه دی

مړه ویده دواړه یو رنګ وی په غفلت کـــــــــــــــــــــــي مړیـه بولـه هرســـړی چي بیـدارنـه دی

له غفلت پورته خونخواره بلانشـــته کــه زمـری څـوک خـونـخـواربـولـی خـــــونــــــخــــــوارنـــــــه دی

موافق دزمـانی ســـره رفتـار کړه مخـالف دزمـانی شـــه رفتـارنـه دی

زمـانـه وی کلـه ګرمـه کلـه ســـرده تـل ترتلـه پـه چمن کي بهـارنـه دی

که فلک دغیرپه کام شـه غمګین مشـه پـه دی ژرنـده همیشـــه دچـاوارنـه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه می نه اوری دترکوله وصـــــاله   څو چیچلی یې دزلفو پــه مــارنــه دی

مســـتغني زه دمین په خپل گفتار کړم   ســـتاپه شــــان گفتاردهیڅ چاگفتارنه دی

مســـتغني یم زمـا نوم عبـدالعلي دی   زه پښــتون یم په بل قوم می څه کارنه دی

فارســي شــعرمی مشــهوردی په جهان کـــي   په پښـــتو ژبـه می شــــعرشــــعارنـه دی

دعبدالعلي مستغني په ژبه

دغلام حیدرتقریظ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال اتمه شماره ۴ مخ صفر ۱۳۳۳ قوس۲۷ ۱۲۹۳ دسمبر ۱۹

په کابل کې چې اســـتيژی بار به وړی دصـــندلی که له لوژی کيژی غم به خوری دصندلی

که دی څه هم دستارنه وی اوپه پښودې پيزارنه وی خورا شـــــه اولوی تلتـک بـه رغوی دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

که دڅه خونه کوچنی وی لويشت په لويشت داکمکی وی لس پـه لس کي لوينغری پـه جوړوی دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

لــه اولــه بــه دقــوس تــراخــره دحــمــل پنځـه مياشــتی پـه کـامـل تعظيم کوی دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

شـــکوه مکوه افغـان صـــنـدلی عظيم نعمـت دی څه شــه خوند که تودې شــپی اومرکې دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

دمولوي صالح محمدشعر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفحه ۷

ته کره دځمکې ګوره نظروکه زما وروره
څه عجیبې اوازې دی رنګا رنګ نندارې دی
عالم ټوله دی په شورکې مرد وزن په شورما شورکې
دبعضومخ ترقي ته دبعضو داوپستی ته
ځینې نورملکونه نیسی ځینې خپل ساتلای نشي
بعضو نوی تهدای کشیشو بعضو خپل رهنمای پرېښو
ځینی والوته هواته ځینی شوه پرځمکه پاته
یوعجب رنګه احوال دی شورماشوراوقال مقال دی
دنیاده پرشور راغلی توریدلی قهریدلی
لوی دول چې پردنیا دی په یورپ که په ایشیادی
ټول په جنګ سره اخته دی په سروروینواغشته دي
بردنیا ترخپل سرتیردي خان ومان يي باالکل هیردی
په یورپ کې زلزله ده سپینه ورځ په توره شپه ده
دجرمن پرغلبه ده زمکه سره ددوی پرشپه ده
بل دی هرچیری اورونه دتوپوکیږی وارونه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هوادی جهازونه په اوبوکې ابګوتونه
هم په ځمکه دی ریلونه په دشتوکې موترونه
دتوپوتوردربهاردی دسروکریچوشرپهادردی
دتوپکوتکه هاردی دمردکو شرکه هاردی
هم دپاسه بمان اوری هم کشتی بلا دی نوری
لوی عظیم مهلک توپونه دپرمدهشه اوازونه
پردشمن کوی وارونه ورانوی هریورشهرونه
په لکو عالم قتلیږی په لکوهم اسیریږی
دقرنولوی دولتونه دعمروسلطنتونه
په یوه ان کې شي بریاد ددشمن په زړه سی ښاد
شه برباد قوم په خراب شي پوش عظیم لوی اضطراب شي
یوسه بل راشیه سی خپورپل ایستاده
دبلجیم وحال ته ګوره له دی حال دی خدای ژغوره
په یو ه ان سوبرباد دجرمن زړه سوپه شاد
یوعجیب رنګه احوال دی یوغریب منقلب حال دی
جرمن دی خدای ګمارلی روس انګریز ته یې شکارلی
روسیان ژاړی زار زاری کې جرمن خاندی خوشحالی کې
انګریزان په ویراخته دی دیرمغموم خوراخپه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په فرانس کې ولوله ده دجرمن پرغلبه ده

الواصل چې یواحوال دی چې تعبیریې ډېرمحال دی

خوشحال دی مسلمانان خصوصا بیا افغانان

څه عجیب یوشه فرصت دی خدای راکړی غنمیت دی

همت کوره دترکانو درومیانو عثمانیانو

بیدارمغزکاملان دی باغیرت عاقلان دی

دسلطان همت ته ګوره مردانه غیرت په کوره

دهمت توره یې کښکلی دغیرت په لاس نیولی

افرین دی پرهمت وی صدتحسین دی یوغیرت وی

چه فرصت په پیدا و روان شوپه رښتیا

غرمی وکه وررهی سو مقابل هم درروسی شو

ځینی ونیوی قفقاز په مطلب سوسرفراز

هم پرمصری حمله وکړه هم په سیوېزیې چپه وړی

بلې بلې شه فرصت دی خدای راکړی غنیمت دی

عطا شوی دی له پاسه مفت یې مه باسی له لاسه

ای زمابرادرانو! ای جمله مسلمانانو!

شه فرصت دی خدای راکړی شه نعمت یه عطا کړی

چه کفارسره اخته دی په سرووینو اغشته دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکری وکې چې سی زیاد کافران سی تول برباد

همیشه بنه فرصت نه وی تل بری پرغلیم نه وی

گاهی گاهی سی پیدا مدام نه وی پردینا

تیرکلونه که منظر په احوال که ځان خبر

چه پرموږ باندې څه حال وو پرېشان زموږ احوال وو

دکفاروغرغړی وی شپه و ورځ په موږ نغری وی

ترخوله تیری بی کولی لافی شافی بی وهلی

وحرم ته یی نسبت دوی کاووپه جمعیت

خدای اخته کړه اوس په خپله سره وژنی یوله بله

دادخدای مهربانی ده دخالق نگهبانی ده

چه یې موږ کړو ځینی خلاص شکری وکې په اخلاص

بلې بلې مهربان دی دمظلومونگهبان دی

له ظالم انتقام اخلی دی همیش مدام

ای باری پروردگاره ای قادره ای غفاره

خوار افغان تاته زاری که بیا زاری په عاجزی که

موږنگاه کې له افاتو له جملوانقلاباتو

په سایه کې موودده شا زموږ امیرحبیب الله

اسوده لری ای خدایه ای هادی اورهنمایه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولوي صالح محمد

زړه ځمادک لـه مـینـی دوطـن خپل وطن ماته غزیزدی ترخپل تن

هریوګل می دوطن په مادپرګران دی ترکشمیره ترپاریسه ترلندن

شیرین ځان می په شیرین وطن فدادی زه خودارنګه فرهادیمه کوهکن

ګلستان می دوطن لادرکناروی خارستان دی دوطن راته ګلشن

دوطن په حمایت کي ځان مباح دی په دامینی کي لازم دی سرباختن

دچاپه سرکي چه سودا دوطن نه وی سردده دی مستحق دی بریدن

چاپه زړه کي چه جنون دوطن نه وی دهغه زړه ه دی خدای همیش لری غمجن

ساکنان دخپل وطن چي ځوک غیربولی هغه غداردزمانی دی هم دشمن

که دېردی په جهان کي عزتونه دیرعزت دی په خدمت کي دوطن

دملت ودېن سراج اعلیحضرت دی په جهان کي لکه نمردی دی روشن

هسی شان ترقي شوی دده په عهدکي چي په کاروی دوی دپاره ځوزامن

مدرسی اومکتبونه اوس جاری دی دهرعلم دهرکسب دهرفن

شه توپونه اوس جوړيږی په کابل کي استغناموشوه له ګروپ دجرمن

هم اخبارموشایع کیږی په وطن کي دېرمرغوب لکه محبوب شه مزین

یومدیریي چي جامع دکمالات دی خدای دی دی سالم ساتی له هرحزن

واقعات موچشم دید شوه دهرشهر که پیکن دی که لندن دی که برلین

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخردعا دافغان داده ای صاحبه چه اسلام صاحب دجاه کړی ذولمنین

غلام محی الدین افغان

۲۳ شماره تاریخ ۱۵رمضان ۱۳۳۳ هـ ش ۵ اسد ۱۲۹۳ ۲۸ جولای
خلورم کال ۲۳ شماره

روژه

روژه میاده بختوره ځان خبرکه سنوره
دروژی فضایل ډیردی له حساب ترحدتیردی
خوراډیرپه ثوابونه دی په ډک تول کتابونه
روژه خدای ده خاص کړی وخپل ځان ته منسوب کړی
داحدیث شریف قدسی دی پداشان ,الصوم لی, دی
د,انا اجزی, به گوره دی ددې په شان کې وروره
خدای ویلی په قران په شه طوراوپه شه شان
چه شهررمضان ,انزل فیه القران,
خورانیکه میاشته ده جانه ځان پرپوه که پرما گرانه
رحمانی انوارله پاس رالیږی سم له لاس
هم دهرچارزق ډیریږی نعمتونه پریوانیږی
روژه دری قسمه ده جانه ځان که پوه واوره له مانه
درجه چه په ادناده ځان خبر که هغه داده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــه خــوړل اونــه چښــــل دی   اودبــطــن وفــرج ســـــاتــل دی

داروژه   ده   دعـــــوامـــو   مــطــلــق مســـــلــمــانـــانـــو

دنـــيـــكـــانـــو   روژه   داده   چــه   مــقــبــولــه د مــولاده

بــایــد تول اعضـــــا نگـاه کړی   لــه گـنـاهــه يــې پــنــاه کــړی

تــه پــه پشـــــونــه پــه لاســـو   نـــه   پـــه   نـــو   روانـــدامـــو

پـــرگـــتـــه   وكـــې   اقـــدام   خــپــل ځــان وســـــاتــی مــدام

اواعـــلــــی   درجـــه   داده   چــه تــرتــولــوشـــــه اعــلــی ده

چې زړه پـاک لـه مـاســـواکړی   وابســـــتــه يــې پــه مــولا کــړی

دا روژه ده دخـــاصـــــانـــو   دبـــاری د   مـــقـــبـــولانـــو

چــه روژه يــې وی گـنـاه كــی   فــايــده نــه كــی ځــان تــبــاه كــی

روژه تـــی چــه گـنــه كــاروی   پـــه مـــثـــال ددي بـــيـــمـــاروی

چــه پــرهــيــز کــي مــيــوه خــوری   اوپــه لــوی لاس زهــروخــوری

صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم کال دوهمه شمار ه ۷ – ۸ مخ ذیقعد ه ۱۳۳۳ هـ ق .۲ سنبله ۱۲۹۴ هـ ش ۱۲ سپتمبر

پښتو ژبه ده شیرینه هم فصیحه هم متینه

قواعد یې خوراښه دی فوائد یې هم لږ نه دی

داوسیعه ده خورا ترټولو ژبو ددنیا

که تاریخ ته نظروکې پراثاریې ګذروکې

دابه شي درته ګویان چه ای لاله ای ځما جان

زه خوراقدیمه یمه په کوښښ به سمه شمه

شعراراپکښي ډېردی ترحساب وترشما رتیردی

اثرونه دی جوړ شوی ادبیانو دی لیکلی

که بیان کمه نومونه په کارکیږی دفترونه

تنها یوخوشحال خان ګوره تی دیوان چنور که ای وروره

څه الفاظی مستعمل کړه مشکلات یې تمام حل کړه

طبیعیت یې لور روان دی چه بیدل دی دافغان دی

نزاکت کش څه بیان دی چه شوکت ده ته پیشاندی

چه بیان دخط وخال کي صایب پاته حکیم لال دی

صنایعوکې سلمان دی بدایعو کې طوفان دی

که دهجری پرلارسپورشي قاانی به ورته چنورشي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنهانه قدیم خیال دی چه دی یغرق په خطوخال دی

جداطرزلوی جدید هم اعلی دی هم مفید

تعلیمونه درکوی دی له هرشي دی خبروی دی

دصحت دحفظ دپاره قواعد کي درشکاره

داولاد په تربیت کي خورادپرتاکید شدت کي

هم په شکاردی پوهوی دی هم شه کارد رزده کوی دی

په تاریخ کي فکردی کړی دعلوموذکردی کړی

جیوکریفی کي دغریړی په هررود کي دی ګدیړی

چه فارسي اشعارد ده دی هغه هم بی خونده نه دی

پشتو غوندی هرسونه دی بیاهم دوی بدنه دی شه دی

تخلص خپل دی ایژدی په پارسی قول کي روهی

په پښتو کي چي مقال کړی تخلص خپل دی خوشحال کړی

عرض داچي خوشحال خان دی خوراشیرین بیان

هم دده له شه کتاب مامعلوم کړمستطاب

په پشته یوزرووشل یوبل هم باید شمیرل

تولد سو خوشحال خان چه خوشحال یي کړجهان

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورمه شماره ۸ مخ پنځم کال ۱۸ میزان ۱۲۹۴ هـ ش ۱۱ اکتوبر ۱۹۱۶ ذی الحجته ۱۳۳۳

قصیده

امید مکړه چې همیش به یې خوشحال — په دنیاکې دی هرشـــي لره زوال

هیچ شـــي لره ثبات اوقرارنشـــته — دی ثبات دمحمدثانو دیرمحال

پادشـــاهان دګذشـــته زمانی څه شــو — چه دوی ووصــــاحب دجاه اودمنال

خبردار له ســـکندره کل جهان دی — چه دی لاړ شـــوله دنیا نه بی مجال

لاشـي مړشـي چه اجل وده ته راغی — نه په کاريې پادشـاهی شـوه نه اقبال

دبابل اودنینوی ســـلطنتونه — داسي تیرشو لکه تیر شي دچاخیال

دبرمکو کروفر په داشـــان تیرشـــه — لکه تیرشـــي په خوبنـــی اندک حال

وروره ته که شي فصیح لکه سبحان — اوکه یې لکه یوسف صـاحب جمال

اوکه فرد فریدون تاته حاصـل شـي — اوجمشـید غوندی دجام شـي مالامال

اوکه عقل دلقمان جمله ســتاشـــي — معمرلکه چه نوح شـــي ته په کال

اوبه ونه که درازلکه چه عوج شـــي — اورســـتم غوندی که ته یې قوی بال

اوپه عدل کې که ته لکه عمرشـــي — که په حیاکې شـــي عثمان خوش خصـــــــــــال

اوکه ته په قرائت کې اپ کعب شـي — ابوذرغوندی که یې صــــادق مقال

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه شـــجـاعـت کې کـه خـالـدزوی   اوپــه خـط کـې عـلـى زوی دهـلال
دولــــــــيـــــــــدشــــــــي

الغرض چه مکمل به هرفرصـــت   نـه دســـيال وی پـه دنياکي نـه مثال
شــــــــــــــــــي

چـه داعی داجل تـاوتـه نـازل شـــي   تـه بـه وکړی لـه دنيـا نـه ارتحـال

ای افغان ناصــح مشـــه ونورچاته   مگرته که شـــي کاربند په خپل مقال

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شماره پنځم کال میزان ۱۲۹۳

زمـا زړه دوینـو ډک دی بیـقـرار نن سـتم دکـافرانو شـو بسـیـار

درسـول درویه فضـل وکړی رب پـه امـت دخپـل حبیب بزرگوار

سـتمونـه دکفـاروچـه حسـاب کړم دوی تیرشـوی بیلـه حدولـه شـمـار

دوی په زړه کې رحم نشـته په اسـلام جوړیږي دپرلکـه جوړپـه اهـل نـار

طـاقت نـه لرم چـه لږ بیـان یې وکړم ددې جفـا لـه سـتمونوخـه اخبـار

ترسـایـانوکـافرانووقصـد کړی چـه دمسـلم دپـاتـه نشـي یو دیدار

شـي اخراج مسـلمانان ټول له یوریا حلقـه تنگـه دپـه دوی شـي دپرکـار

ورو ورو دپه اشـیا کې هم مفقود شـي مگرخوک چه دصـلیب شـي پرسـتار

دصـلیب بیرق دپاس په مکه شـي یو دوشـي په مدینی تاخت وتاتار

مسلمانان چه نوی بیاپه نصـاری شي پـه رضـا یـاپـه جفـاواړه کفـار

نن یونان باغی له حکم دسلطان شـه صـبا ورځ سـرو په شـوه خودمختار

انگریزووچـه خیرخواه یودبلوچو پـه داچل یې کړقبضـه ددوی دیار

دقـلات خـان اوس بـنـدی دی پـه لاهـورکـي ځکه دانگریزبلوچستان شه باج گذار

مراکوکي چه د وروڼو سـره جنگ وو اوس فرانس پـه کې عزیز دی بی پیـکـار

پـه ایران کـې هم دغسـی حـال بنـکـاریـږی چه ټول شـوی کرکان دی په مردار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــه فریــب یې مســـخرالجیر پــاکړه هم تـابع داســـې ســـلطـان دزنګبـار

دانـګریـزډېرفریـب پــه داویـنــاکې چــه خیرخواه یود ادم دټول تبــار

هیڅ مطلــب نورنلرو پــه زړه کې تـمـیـزتـاســـوحـوامـوروه ادم پـلار

اعــانــت لــره راغـلــی یـولــه لـری دخــوارانــو کــړومــدد بــرادروار

غرض داوی ځان نمایان کړی په ښــه شـــــــــــــان دوی خــوظــالـمــان لـکــه لـیـوان دی دېـــــــــرمـــــــــکــــــار

شـرمښـان چې یوځل پریوزی په رمه کـــــــــــــــــــــې لحـاظ خونـه کړی دکبـاراودصـــغـار

فلسطین چه په قبضـه کې داسـلام دی په اســلامبول کې داسـلام وی برقرار

په مسـیح زما قسـم چې دوی خواهان دی چـه علاج غونـدی مبزکـاندی پـه دار

دانجواوصـــلیبی جنګونــه کــه نــه وو پــه منبزبـانـدې لـه یورپ دتـارتـار

دسـلطان صـــلاح الدین په زمانه کې تول یورپ چه یورشـلم کړه حصـــار

له کفارواکثرمړه شـــو په میدان کې نورشـووخلاص په هرهمت اوپه فرار

ســـه قصـــوروه داکلام په باب لیکلی چـه روضـــه دامـام کړه کولـه بـار

بیا جنګ و ه دطرابلیس په افریقه کې چه مسـلمان شـوشـهیدان هزارهزار

نه سـپین ږیری یې دسلوکالوپریښـود نـه پـه غیژکي دمورطفل شـــیرخوار

چه عمل زموږ بدل شوحال موبل شو لکــه وی وعیـد لره لوری دقهــار

دېرکلی یې خــالی کړه لــه ســـرونــه عمــارات خــالی وشـــوه بیـا پــه نــار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستمونه داتلی سه عجب نه دی چه لږ حال دانګریزانو کړم اظهار

په ظاهرکي انګریزان مهذب تردی په باطن که دوی بدتردنورکفار

اول داچي اوس سالارددوی کنجزوی چه يې مرمهدی سورکړی ووپه دار

هغه پوپ چې دمسیح قایم مقام دی مذهبی ددوی سرداردی هم يې پلار

چه دکړی ووبیان اطالیه ته چه اسلام دی دېراشد اغزی دلار

دېرثواب دی چه خارلری شي له هم پلاری که دی نه وی نور ار زار لاری

اتلی داسي استبعال داسلام کړی لکه شي درووابنه دمرغزار

قلم بندبه يې زرمه بخره نکړی که ته جوړکړی قلمون تول اشجار

دعادافغان داده ای خالقه چه تل وی تول دشمن ذلیل همخوار

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسمه شماره ۳ ــ ۴ مخ ربيع الاول ۱۳۳۴ هـ ق ۱۶ جدی ۱۲۹۴ هـ ش

۷جنوري ۱۹۱۶ پنځم کال

پـه عـالم کي څـه غوغـا ده نوپوهيږم چه دروغ ده که رښـتيا ده نه پوهيږم

نن دکفروداســــلام سـره حملي دی غلبـه ده کـه غزاده نـه پو هيږم

چه اسـلام لره به غم وی که سـاده ده داژړاده کـه خنـدا ده نـه پو هيږم

جنګ دکفروداســـلام کـه قيامـت دی اخرت دی کـه دنيـاده نـه پو هيږم

خدايه داديورپ جنګ دی که محشردی نـه پو هيږم څـه بلا ده نـه پو هيږم

ديورپ دخلقو جنګ که رسـتختيزدی کـه دکـل عـالم فنـاده نـه پو هيږم

رڼا ورځ يې زما په سترګو توره شپه کــــــــــــــــــــــــــړه توره شــپه ده که رڼا ده نه پو هيږم

عــاقلان دی زمــانی دی ليونی کړه داجنون دی که ســودا ده نه پو هيږم

مســتغني کـانـدی وينـاپـه هرژبـه چـه دده څـه مدعـاده نـه نـه پو هيږم

عبدالعلي مستغني

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶ شماره پنځم کال ۳ مخ جماد الثانی ۱۳۳۴ هـ ق ۲۹ حمل ۱۲۹۵ ۱۸ اپریل ۱۹۱۶

اطـاعـت داول الامر فرض عین دی بلي بلي ثـابـت شــوی پـه قران

ارویدلی بـه دی وی چـه خلق وایي رعـایادتول پسـونـه شــه شـبـان

هغه پســه چه اطاعت دشـبان نه کي خـودبـه یـي وخـوری دی لـیـوان اوشــــــــــرمبنــــــــــان

پســه دځان په شــروخیرکله پوهیږی لـه رمـه ووزی لقمـه ســی دګرګـان

چه جداجدا ســی دوی خپل شــپانه لیوه خپل مطلب حاصــل کي په داان پــــــــــــرېـــــــــــږدی

چه لیوه په رمه ګډ سی حال یي داوي پـه ســرووینو تول لړلی پرې لمـان

جـدا مـه شــه جـدایي توره بلاده همدغه له خدایه غواړي دښـمنان

ددښــمن همدامطلب دی مثال واوره لیوه څه غواړي له خدایه بادوباران

جدامه ســی له رمی شـپانه قبول کي اوکـه نـه وی بیـابـه وکي ډېرارمـان

په رکاب کي په ســروړکي شـه تابع شکری وکي زموږ شبان دی مهربان ســـــــــــــــــــــــی

دهرشــپـه تعظیم لازم پرهرمیږی اوکه نه کي خود به وکي ډېرنقصـــان

باری خدایه ته توفیق راکي وموږته چه دخپل پادشــاتابع شـوپه ښـه شـان

شــه توفیق داطاعت وموږ ته راکی چه دی خپل امیر تابع ســو په قران

څـونـه لـوی نـعـمـت درب دی چه پادشــاه مومســلمان دی هم افغان پـــــرمــــــــوږســـــــــوی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه لویه مهربانی دخدای ده جانه چه خپل قوم دی زموږ شبان

خدایه ورکه جدایي اودوم رنګی کي توله یو کاندی جمله مسلمانان

مولوي صالح محمد

۱۹ شماره ۵ مخ شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۱۳ جوزا ۱۲۹۵ پنځم کال

درحمان بابا په شعر مخمس

دډېر عمر تمناکوی ترکومه دځوانی چمن په زړتیاکوی ترکومه

همیشه به خوب خنداکوی ترکومه اعتماد به په دنیا کوی ترکومه

دارفتاربه پس شاکوی ترکومه

ځوبه ګرزی په دنیا پسی زهیره ځوترځونه یي په غمکي یی دلګیره

ای دخپل نفس وهوا په دام اسیره ځوبه پټ له مرګه ګرزی سپینه ږیره

په روشانه ورځ په غلا کوی ترکومه ځوترځوتن اسانی پردنیا غواړي

ځوترځوبه له خپل عمر بقا غواړي ستامثال رحمان ویلی دی که غواړي

چه ددهرله یارانو وفا غواړي صیاد ی په دعنقا کوی ترکومه

عمر تول تیرسو په لهو په لعب کي زنده ګی موده په رنج اوپه تعب کي

نه هیڅ یو په زړه کي بیره دخپل رب کی شکرنه کووهریودي په غضب کي

ځوبه خوف اونه رجا کوی ترکومه ته چه دابدی پیری کي په دنیاکي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ښه ســـترګو به درېږي په عقباکې شـــیرین عمر د کې تیرپـه دی هوا کې

چه شپه تیره کې په خوب ورځ په خندا کـــــــــــــــــــې تـه بـه داخوب وخنـداکوی ترکومـه

دروغ پرېږده رښـتیا وایه نیکه صـفاته بدخواهی مه کوه نیکخواه اوسـه هرچاته

همدغـه دی نصـــحیت زمـا وتـاتـه راســـه راســـه مخـامخ وایـه ومـاتـه

داغیبـت بـه پس شـــا کوی ترکومـه نه دخدای ه دی شـــا نه دی وطن حق داداکـــــــــــــــــــــــه

نه به عمر دی له ځانه ښوک رضـا که بلکـه هرښوک جوروی چې دپیـداکـه

ننګ نـاموس دپـه لوی لاس ســـرولی تـــــــرشـــــــــاکـــــــه دوطـن بـه حق جفـا کـوی تـرکـومـه

چه ددین بناورانیږی باک دی نشــــته په رشــوت ګوتی جورېږی باک دنشــته

ګنـاهونـه دزیـاتیږی بـاک دنشـــتـه ورځ په ورځ نیکې کمیږی باک دنشته

تـه بـه د مری نـاروا کوی ترکومـه پرتـاحق دوطن دادی ځـان خبرکـه

شـه یه غواړه اوله بدیه لاس په سـرکه هرســـړی ددې وطن خپـل برادرکـه

دوروری لاس په اخلاص وده ته ورکه راســـه پرېږده تربورتیـاکوی ترکومـه

ته چه غلاو دشـــمنی کوی له وروره ورک ســه ورک ســه ســپی مه رازی تـــــــــــرکــــــــــــوره

عمـل نیـک ځـان کـه خلاص لـه دی پـــــــــیـــــــــغــــــــــوره دغـه وضـــع ده خوراه بـده هرګوره

تـه بـه دارنګه ســـپیتیا کوی ترکومـه چه قضـــا شـــته حاجت نشـــته وبیان ته

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبره ده معلومه و جهان ته   ته چه پند وايي ناصـــحه ورحمان ته
چپ سه چپ سه نصيحت مه که افغان
تـــــــــــــــــــــــه

شـــکايت به دقضـــا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹ شمار شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۳ جون ۱۹۶۱ م ۱۳ جوزا ۱۲۹۵

پنځم کال صفحه ۶ـ۵

درحمان بابا په شعر مخمس

ځوک چې ورک له خپل وطن وی څه به ستمګر چې ګلبدن وی څه به خوب کا
خـــــــوب کـــــــا

مبتلا چې په شـيون وی څه به خوب کا هغه ځوک چې به مين وی څه به خوکا

چه فرهاد غوندی کوهکن وی څه به خوب داجهان دی پاته تانه هم له مانه
کـــــــــــا

دقضا چاره خونشي له لقمانه ځوک کری نشي علاج دمرګ دوانه

هرنفس د سری تله دی له دنیانه چې يې هرساعت رفتن وی څه به خوب کا

له خوشي اومسرت نه خنداکيږی په بيلتون کې خندانه وی ژړاکيږی

خوب بستربانديې سره داشناکيږی چې عاشق له خپله ياره جداکيږی

که دسلو شپو کرمن وی څه به خوب کا چه مفتون شي څو اوربل دده په زړه شي

ناآشنا له خواکه خوبه له ليمه شي عاشق نه دی که بی ياره دی ويده شي

درقيب له جوره خوب دعاشق نشي دهغو چې ياردښمن وی څه به خوب کا

بی کسی می هرګزنشوه غمګساره ازاده لکه لاله يم له ګلزاره

تماشي ته می عالم راځی بيشماره چاونه ويل چه له څه يې بيقراره

چه په اورکې يې وطن وی څه به خوب کا زه په شان دکواکب شب زنده داريم

هرګزنه يم سترګی پټی بی قرايم هرسحر زه له ژړا سره دوچاريم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناســـت به یم که داشـــناخپل ډېرافګاریم   څوک چې داســـې زارغمژن يې څه خوب کـــا

دچاکارچې شـــکایت ســـی لـه هجران   ممکن نـه وی چـه بیرون شـــي لـه نیرانـه

امیـد مکړه خوب خنـدا شــوپـاتـه تـانـه   خوب خنـدا پـه بیغمی کیږی افغـانـه

چې يې بـل اتش پـه تن وی څـه بـه خوکـا

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل داهل وکمال په فضیلت کې

بی کمـال دبـاکمـال کلـه همســـردی هم قیمـت کلـه گوهرســـره حجردی

باکمال ســـړی په مثل دبادشـــادی پـه ظـاهره کـه مفلس اوقلنـدردی

کـه لبـاس دبی کمــال وی دزربفتو دائی ځـل دی دحریروهغـه خردی

کـه لبـاس دبـاکمـال وی دکربـاســو کمـال ده لره خلعت دی هم زیوردی

ښوک چه نه لری کمال واوره افغانه کـه غنی وی لاخوتـانـه مفلس تردی

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ شماره ۱۵ مخ شوال ۱۳۳۴ هـ ق ۱۰ اسد ۱۲۹۵ هـ ش ۱۱ اکست ۱۹۱۱

پنځم کال

دخوشحال له شعره انتخاب

پښـــتانـه کـه ادم زاد دی پـه خـویـونـوکـې عـنـاددې

نـه هـمـت لـری نـه عـقـل خوښ هرګوره پـه فســاد دی

نـه دپـلارپـه ویـل کـارکـا نـه پـه نـغـت داســتـاددې

چه پـه دوی کې یوپې شــه وی دهــغــه دســرجــلاد دی

یودبـل پـه کمی نـاســت دی ځـکـه تـل پـه بـلا یـاددې

اول زه دانــــوردپســـــه څــو شـــتـه واړه داهـدا دی

پـه نـفـاق یې واړه ورک کړل کـه شــجـاع دی کـه جواردی

نــه قــدرشــتــه نــه پــدل دېــرتــرمــوروتــرجــداددی

دالاشـــکرکړه خوشـــحالـه چـې بـنـده نـه دی ازاد دی

خوشحال ختک

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال څلورمه اوپنځمه صفحه ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱
اګست ۱۹۱۶ م ۸ سنبله ۱۲۹۵

ډېرثنا دخپل مولاکړم چې اوطان موخپل دی که خیبردی که کنړ دی که لغمان موخپل دی

قندهار هرات،مزارهم بدخشـــان موخپل دی شـــکرشـــکرباغ موخپل باغبان موخپل دی

ګل موخپل بهارموخپل بســـتان موخپل دی ګل موخپل ســـوســـن موخپل ســـنبل موخپله

ریحـان خپـل نرګس خپـل ســمن موخپلـه کشـت موخپل زمین موخپل ګلشـــن موخپله

ســـروه خپـل بلبـل خپـل چمن موخپلـه لالـه خپـل ارغوان خپـل دامـان موخپـل دی

سپین موخپل همشـین موخپل جاله موخپل دی جـال موخپـل کمـال موخپـل حیلـه موخپـل دی

صـــید موخپل ماهی موخپل میله موخپل دی نشـــه موخپل خمارموخپل پیاله موخپل دی

بزم موخپل ســـاقی موخپل دوران موخپل دی پســـته موخپل بادام موخپل روغن موخپل دی

عنـب خپـل انـارخپـل وطن موخپـل دی طبیب خپل حســـیب خپل دشـــمن موخپل دی

ګلیم خپل بـازارموخپل کشـــتن موخپـل دی زمکـه خپـل رود موخپـل دهقـان موخپـل دی

هرصـیغه دنحومستقبل دی که ماضـی موخپل دی یوتن که ناراضـــی خیردی زرتنه راضـــی مـــــــوخــــــپـــــــل دی

هرطرف کـه غردی اوکـه ســـمـه ا راضـــی مـــــــوخـــــــپـــــــل دی شـــاموخپل ګداموخپل قاضـــی موخپل دی

ســـپاه خپل رعیت خپـل دیوان موخپـل دی کارموخپل روزګارموخپل محصـــول موخپل دی

غل موخپـل قـاتـل موخپـل مقتول موخپـل دی ردکـه مســـتقـل دی کـه معزول موخپـل دی

خان دی که ملنګ دی که مقبول موخپل دی کوتوال خپل پهره دارخپل زندان موخپل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشـي چه تول خپل يوپه اخلاص څه نوکری وکـــي
څوک چي دی نادان وی هغه کس ته رهبری وکـــي

هرســــاعت دوعا دخپل پادشـــــاه ددليری وکي
پردی نشـــتـه گرده خپـل يو شـــکری وکي

ملک خپل افســـر خپل ســـلطان موخپل دی
درست سره اخباريو ديوانه په ميان کي نشته

بی دجان قربان بل افســـانه په ميان کي نشـــته
هيڅ دفرانســـيونشـــانه په ميان کي نشـــته

شـــکرشـــکرچي بيگانه په ميان کي نشـــته
مـديرخپـل اخبـارخپـل زبـان موخپـل دی

چـه پـادشـــــاه زموږ دی مهربـانـه نظروکـه
دېرعالی يي نيت دی په څه شـــان نظروکه

څـه حـاکم راکړی عزيز جـانـه نظروکـه
عـجـب عصـــــردی افـغـانـه نـظـروکـه

ژبـه خـپـل بـيـان خـپـل قـلـم مـوخـپـل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال ۵ ــ ۱ مخ ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اگست ۱۹۱۶ م
۸ سنبله ۱۲۹۵ هـ ش

دخوشحال ختټک په شعر باندې مخمس کلام مولوي صالح محمد

تل به دارنگه فرصـــت وی که به نه وی پردنیابـه می عزت وی کـه بـه نـه وی

زمـا بـه دارنگـه حرمـت وی کـه بـه نوی ســاقی تل به دداســت وی که به نه وی

لـه جهانـه بـه مهلـت وی کـه بـه نـه وی په میدان دعشق ورگډ سه کوک رباب که

کـه پـه ســربرابرنـه وی غوږ پـه تـاب کـه پرمجمر دعشــق یې خپل زړگی کباب که

راســه پرد میوجـام پـه می نـاب کـه تل به هســی فراغت وی که به نه وی

کـه ددید هوا لری بســه فرصـــت نن دی غمازنشــتـه ځای خالی فراغت نن دی

ژرســه ژرســه که یې گوری مهلت نن دی هرهوس چه دصورت کې ساعت نن دی

گوره کال ته به صـــورت وی که به نه وی دوطـن پـه رنـج اختـه یم بی ترتیب

نـه رغیږم بـه دوا ای زمـا نصـــیب ای زمــادســـترگوتوره ای حبیبـه

پـه رښـــتـیـا ومـاتـه ووایـه طـبـیـبـه چه درنج به می صحت وی که به نه وی

نن خوبیا فرصـــت ومـاتـه راځرگند دی ددېداردوعدی څنگ عجب خوند دی

پـه هوا می ددېدن زړگی خورســـند دی دوصـــال وعده دی وکړه ستا سوگند دی

پـه داکارکې بـه غفلت وی کـه بـه نـه وی ستادعشـق په اورکې وسـوزم ایری شـم

کـه بی قدرلکـه خـاوری دکوڅی شـــم لاس به نه واخلم له تاکه پرله پرې شـــم

کـه پـه تـاپســی ملنگ دمصـــلی شـــم شـــاه په تابه می قیمت وی که به نه وی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل عمر بـه زه هغـه ســـــاعت خوبن کم   چـه دغشــــي دمژگـانو پـه زړه خبن کړم

يــاددې چــه دويــل   چـــه تــابــه خوبن کړم   سـپينه خوله کې بی روی ياره درپيشـکش کـــــــــــــــــــــــــــــم

په خوشــــحال به مې منت وی که به نه وی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم مخ شپږم کال محرم ۱۳۳۵ هـ ق ۲۹ اکتوبر ۱۹۱۶ م عقرب ۱۲۹۵

شپږمه شماره

دعبدالرحمن صاحب په شعر باندې مخمس

جاردی شـــم ترنـام راشــــه راشـــه پـه هجران کې يم ناکام راشــــه راشــــه

ځما ورد صـبح وشــام راشــه راشــه ای زمـا دزړه ارام راشـــــه راشـــــه

ســـروقد ګل واندام راشـــــه راشـــــه واړه خلق دصـــــنم مـدح خوان دی

هم له لاســی دپرخواران سیندبرباندی هم له حسن بی رونق تول خوبان دی

هم همه واړ ه خوبان يي مقتديان دی دهمـــه واړوامــام راشـــــه راشـــــه

بازارخوسوړ شو ستاله حسنه دخوبانو ولی تـه غزال چشـــم همـه مطلوب دشـــــــــاهـــــــــانـــــــــو

ايمــان وړونکې دشـــيخــانو دپيرانو بی تانشـــته څه حرمت دعاشـــقانو

دعشـــاقو احترام راشــــه راشـــه مهجور زړه خوله فراقه زياتی چوی

په هغه باندې کول درحم دپربه نه چه په ســـرغم غمون دپرپراته وی وی

خدا زده بيابه هسی وقت که به نه وی زه نه پوهيږم له ايام راشـــه راشـــه

په دروغوهســـــی ته ولی وينا کړی دوصـــال وعده هميش ته په فردا کړی

خواه مخواه خندا په ماعاجز شيدا کړی نن هنګام دی که جفا کړی که وفاکړی

چاره نشـــي له هنګام راشــه راشـــه ای محبوب راســـت قامت خم ابرويه

لب شـــکر دندان ګوهر شـــيرين کويه نـازنـين مـه جبين ســـتم جويـه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرې رو يه ســـنبل مو يه ملک خو يه   عنبر بو يه لاله   فام راشـــــه راشـــــه

داجهـان کلـه مکـان دانبســـــاط دی   بلکـه دی د مســــافرو يوربــاط دی

په هرلورکې غم موجود مفقود نشـاط   مــبــارک ددومــيــنــواخــتــلاط دی دی

تله دی تله دی له جهانه راشــه راشــه   يخ کابل کې مى په زړه بله لمبه شــوه

لــه فراق ســـينــه اتش کـده شـــوه   لــه فراق ســـينــه اتش کـده شـــوه

شـپه لاپرېږده رڼا ورځ راباندې شـپه   ماغريب لره قاتل دعشـــو ه شـــوه
شـــــــــــــــــــــــــوه

دافغـان مـاه تمـام راشـــــه راشـــــه

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول مخ اتمه شماره شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۲۷ نوامبر ۱۹۱۶ م ۵ قوس ۱۲۹۵

دامیر حبیب الله خان په صفت کې

مینه راشـــه په ســـرواړوه گلگون ســـاغر چه ژمی تیر شو اوراغله دجمشید اختر

په گلســـتان کې په راتک دنوی کال جلوس طـاق دنصـــرت ترمری قوس دقزح مــــــــازدیـــــــــگــــــــر

دعنـاد ل دی هغـه هرکلـه راشـــي اومبش چه کری سـامعه محسـوس د داوداشـر

ورکړی داد دفصـــــاحـت دبلبـل تقـدیر گته پوغاش له حیرت چیچلی شکسپیر

چه په گلشـن کې کسـی سـودقدم گل دکلارد شـــــادیـانی نغـاړی وژغـاوه ه تنـدر

دمینی اور دبلبـل پـه زړه کې ولـگیـد ســـری لمبی پـه پوری کړی ده لالی مـــــــجـــــــمـــــــر

پـه تروزمی کې بلیږی داســـتوری چراغ لکه داغونه دبیلتون دعاشـــق په ځیگر

ده ژلی مرغلری ارغری پربـانـدې د گل کړه اینـــــی دی بوتی بیا دگلوتاج په ســــــــــــــــــــــــــر

ترهغـه پوری چې وی دادپســـرلی راتـک وی دی پرسـردامیر دادخراسـان افسـر

ده شـــــهنشـــــاه دافغـان داودل ســـــالار مری توب دری فخر شـــمیری وکمتر

که وه نازپزوپه دی عصـــروه مزته شـــایي چې امیرنــه مو مـدد غواړي دجرمن قـــــــــــیصــــــــــر

جارج وراســـتوی باج ځکه کال په کال چه وهند خواته دی واستوی خپل لشکر

دتـرقـي هـوا خـواه ده تـمـدن بـانـی دتـجـارت مـددگـاردحـرفـت یـاور

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطنت داسی نه ولیدلی پشتانه په خوب	هم نه درلود په دی شان خراسان افسر
ددرست پادشاهان کي نه دی سال دی نه موخی	کله ستوری وی شکاره مخامخ ده نمر
نه دی درواغ په ربشتیا چه ته یې نن کسرا	په عدالت کي ته یې له خلافه سنجر
دی امیر ابن امیرابن امیرابن امیر	په امیران دادنیا نه لری بل همسر
په ازل اسکزی درته وه قدرت ده خدای	داخداداد قبا فخر کا ستاپه بشر
ته سراج ده هغه ملت اودین چه دتا	زاراویلم وجارج دی دنوکرچاکر
نه رسیږی دی چافهم په لوړ تیا ده ده مدح	الوتل چانه سی دلته دتعقل په وزر
په نیت کي که چارحم مجسم وی ته یې	چه غلیم هم نه دی میندلی ستانه ضرر
بی له تیښته نه دی بل څه په قسمت دغلیم	زمری ته دریدی نشي دالنتر
منزلت درکړی دی تاته خدای دومره چه دی	وه مراتب لوی تاته دی عمیق ژور
وه فراست ته دی انګلیندکي ارلان حیران	په ذکاوت دی پطربورغ کي وومـاشـدر
ترهغه پوری چه انسان وی په انبرکه مقیم	ترهغه پوری چه پرځای خپل ټینګ وی غـر
ترهغه پوری چه دنیاکي وی ماشام وسهار	ترهغه پوری چه انسان چه انبرکه وی بـر
ویدی سترګی موروميښان په دی ضـورسـراج	سوری ستانشي کم وه پسانه له سر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

براعظم دایشـــیـاوشـــي ســـتـامحکوم یوروپ امریکـه وافریقـه دی درکي داور

څــه چــه قــدرمــادرتــه پســـیـنـووویـل که دتاخوشـــي وی زه تردی وه به وایم بـــــــهـــــــتـــــــر

ای رســوله چزارخاوری دی اکثیرنه ســی چي شــهنشــاه له الطاف په تاوکړه نظر

عبدالرسول محمدزائی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شمار۴ مخ شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۱۱ دسمبر ۱۹۱۶ م ۱۹ قوس ۱۲۹۵

حیات ملي

افغانستان خلق زمری دی په افکاربه شي خیالات دبدو ورته کړی نګون ساربه شي

افغانستان خلک قانع په خپل دولت وملک دی صبر په خپلو غروکوی مانع دبل دملک دی

تابع دشاه په فرامین په سل رنګه تل دی که سپک نظر ورلره وکړی پاس په داربه شي

تاسی دول یوروپی په خپل مابین کي لتاړ دوه کاله کیږی چه جکړم په دریابوبه کار

له ایشي لری غواړي وچلوی په موزه بار دین اسلام زموږ قوی ده خورا روزاربه شي

تاسی دول یوروپی په ایران راغلی تمام فریب موجورکړ دیئنو چه په کي جوړ کړی مقام

تفریقم واچاوه په دوی کي دنرمی په کلام خیال دایران موږ لره مکړی په اوساربه شي

ملکم یورپده جنګ جدله په خپل منځ کړی اغاز خویوتربله تمام نشي په چاڅه کوی ناز

داسي فریب ظاهر دخمن بادین هم دین هم راز تیکي نه واوری موږ خبریو په حصاربه شي

داخبرولی څمک لومی دی که څوک پوه شي پکار ایرادمه کوی دی ملک نه دبربه ووینی خار

بیا به پښیمانه شي ناری سوری به وکړی په زار صاحب ددین رسول الله ده په ننګ غاربه شي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

موړامــت دمحمــد رســـول الله یو افغــان | په دین میتن باندې تړلی یو په ســـرپه ځان
ننګ وناموس وملک ساتنم سوی عین ایمان | که نژدیکیت دبدووکړی په سنګساربه شي
دانصــیحت له زړه ســوی ده چه موړ وکه داشـــــــــــکــــــــــار | ګنــه حملولره تیـاریوپـه کو مــک دغفـار
خصوص زموږ په ملک چه راشي دبنووپه وقـــــــــــــــــــار | ددین دښــمن زموږ ظاهریاســتی مرداربه شـــــــــــــــــي
عرض بیګی درست حال ونه وایه دافغانانو مـــــــــــــــــــرام | په دی بسته دی مسلمان زموږ دولت ونظام
پادشاه چراغ ددین ملت غم زموږ نشته تمام | کافران واوری درته وایم به کوکاربه شـــي

ملامحمد خان عرض بیګی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم کال یولسمه شماره ۵ - ۱ مخ ربیع الاول ۱۳۳۵ هـ ۱۰ جنوري

۱۹۱۷ م .۲ جدی ۱۲۹۵

ذو القافیتین ترجیح بند

موږ کـه بشـــه تعلیم یـافتـه وی داثـار هم کـامـل وای پـه صـــنعت دکـار وزار

اوس زموږ بـه وای پــه دنیـاکي اقتـدار هم بـه زموږ وی ډېرهیبت پـه ټول کفـار

ټول جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار مګر موږ خویوتراوســـه لاپـه خوب کي دســـــــــــهـــــــــار

دالاشـکرچي اعلیحضـرت دی ډېرهوشیار ورنــه مونږ بــه وولــه پخوانــه ډېر خوار

ګل علمونه حاصـــلیږی په دی دهرکي په قـــــــــــــــــــرار کـه تعلیم کړی طـالبـان زموږ دوطن پـه هـــــــــــردیـــــــــــار

کـه فقـه اواصــــول شــــي خـبـردار بیـابـه خبرنـه وی دعربو پـه اشــعـار

که چیری زده کړی په منطق کي څه ګفتار دی بـه فقـه ګوری پـه نظر داســتحقـار

که دی حاصل کړی په حساب کي اختصار بیـا بـه نورعلمونـه دی ګونـدی بیکـار

نه خبر له مساحت اواقلید سروی زمایار نه خبر له طبعیات نه واقف وی له اخبار

ارســطو منطق پســی ګرزیدی بســیار دبـیـکـن مـنـطـق تـاتـنـبـدی پـه تـلـوار

علوم که مغربی که مشـرقی دی رائج کار کفـارچـه پري خبردی نکوی زان عـار

دی خووی دنصـــاراله حرفتون پرهیزګار پـه داشـــان کلـه پرهیزکـاڅوک لـه کـار

استعمال دضـفوپی په داشـان کړی دی په جـــــــــــــــار چه مدام دده په سروی دانګریزدسان دستار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دايي نتيجه دبی خبری دطلب خوار   چه دی نکړی هیڅ پروا دزمانی په کاروبار

که څوک ده ته بی خبروايي دحسدشي په گذار   مگردی په حقیقت کي بی خبرگنی تلوار

الغرض په سلوکس کي څوتن بیا په شمار   چه دوپی وتړی په سردفضیلت یوسپین دستار

بیابه هم هغه عالم فاضل به نه وی خبردار   چه والی دچین موڅوک دی هم پادشاه دتاتار

توبه ده له شکوی دعالمانو صدهزار   ولی عالمان دی دنبیانو میراث خوار

په ایذ اوحسد نه دی زما گفتار   زه محب دعالمانو هم ددوی یم خدمتگار

هغه څوک خوکافرکیږی په دی کار   چه دی گوری علما ته په نظر دخوارو زار

اوس خوداضروري دی مونږ زده کړو له کفار   هنردفلاحت اوتجارت هم کښتوکار

په فرانس کي دومره پوڅکی وی بیشمار   کله وی زموږ دوطن دولی بیخ یادچنار

په فرانس کي له بسوی نه حاصليږی دامقدار   لکه دلته جریب اودقولی وی پیداوار

دځمکو زراعت په فلاحت دی انحصار   بلکه ټول جهان په زراعت دی مرغزار

زه چه نظروکړم په حالت دزمیندار   بی واره په ژړاشم په صداشم په کوکار

دوی خوبی تهذیب اوبی هنردی هم نادار   بلکه بی خبردی په صنعت دکښت وکار

لاتراوسه یي هغه درانه جغون هم اسپار   بل لاداچه نه پوهیږی په سادین هم په شدیار

دوی مدام وی دیرشایق په داسي کار   چه دوی مره کړی یوتربله په یوه لپه جوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

گر چه دهقانان موبی هنردی هم ډیرخوار
بیاهم ســـل خله بهتر دی له عابد رشـــوت خـــــــوار

نکړی راشـــیان خوبی رشـــوته دچاکار
گـــویـــا دوی لـــره حـــلال دی دامـــردار

رســـول دی لعنت کړی په راشـــي باندې بـــــــاربـــــــار
هم پـه دی بـانـدې عتـاب دی هم عـذاب دی دقـــــــهـــــــار

په دنیا اوپه عقبا به یې رسوا کړی کردګار
هغه څوک چه رشـــوت اخلی له مســـکین عاجز خوار

نورڅه مه وایه افغانه په باب ددې مردار
ولـی اوس خودوی دی عزتمنـد هم بـاوقـار

چه کرم زورم نشـــته په فلک ســـفله پرور
ورنه مابه په یخ کړی وی څګر هم خپل تتر

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ـ ۷ شپږم کال ۱۲ شمار ه ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۷ م ۵ دلو ۱۲۹۵

,,خال وخط کې به انشاء کوی ترکومه,,

ته چې زلفی دیارمشـــک وعنبربولی پـه داچین کې بـه خطـا کوی ترکومـه

یاچه شــوندی دیارلعل وشــراب بولی روانــه کــې نــارواکــوی تــرکــومــه

بیـاچـه مخ ددلبر شـــمس وقمربولی پـه تخمین بـه داســـود اکوی ترکومـه

لمرپـه دوګوتوهیچـا نـه دی پټ کړی تـه بـه دادحق اخفـا کوی ترکومـه

نـه رســـیږی دچـالاس یې وکـاکل تـه تـه دزلفو بـه ســـوداکوی ترکومـه

دلـبـران تـول بـیـوفـادی وفـانـکـه تـه بـی طـمـع دوفـاکـوی تـرکـومـه

معشـــوقـان دعـاشــقـانوقـاتلان دی تـه دتـرکـوتـمـنـاکـوی تـرکـومـه

په یوه اداء دی درســـت عالم قتلیږی تـه بـه دانـازواداکـوی تـرکـومـه

پـه یوه نګاه ژونـدی پـه بل دی مرمـه دغـه لوبی بـه پـه مـاکوی ترکومـه

دزړه وینی می غـذا دوامی نشـتـه تـه بـه مـاتـه لابـدوا کوی ترکومـه

دادتـرکـودغـمزوزخـم نـاســـوردی پـه نـاســـوره مـداواکوی ترکومـه

دجفـا پـه تیغ دی تول جهـان تبـاکیق تـه بـه داجوروجفـا کوی تـرکومـه

دادزلـفـواودخـط لشـــکـری ګـوره پرســـپین مخ باندې غزاکوی ترکومه

جرمینـان اوانګریزان ســـره جنګیږی تـه بی ســـیل اوتماشـــاکوی ترکومه

درست جهان پرشور راغلی نه پوهیږم چه بی ســـیل اوتماشـــاکوی ترکومه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفرنګوپه تیغ زړه زما سوری شو دجرمن به تمنا کوی ترکومه

دیورپ وحال ته ګوره حال په څه مو خوشحالی به په ایشیا کوی ترکومه

راشه راشه سترګی وموژه بیدارشه دنرګس په تماشاکوی ترکومه

سم سړی سه مجنونی پرېږده افغانه ارزوپه دلیلا کوی ترکومه

دغنچې په شان خاموش سه خوله که پته ته به ګل غوندی خندا کوی ترکومه

حمید څه شو جه بیدل دپښتنو وه ته رحما ن غوندی وینا کوی ترکومه

نه څوک غوږباسی نه پنداخلی افغانه چپ سه ته به داوینا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ ـ ٧ شپېږم کال ١٢ شماره ربیع الثانی ١٣٣٥ هـ ق ٢٥ جنوري ١٩١٢ م ٥ دلو ١٢٩٥

غزل

نوی خلق نوی رســـم نوی کــاردی　نوی گــل نوی بلبـل نوی بهــاردی

نوی شــــاه نوی ســـپاه نوی فوجونه　نوی گز نوی ســـکه نوی بازاردی

نـوی نـوی زلـمـی وینم زاړه ولاړل　نوی کوټ نوی پتلون نوی پیزاردی

نوی برزگ نوی زاهد نوی حکمونه　نوی نوی په هرجای کې دره ماردی

نوی من نوی دړی نوی وزنونــه　نوی نوی ســـوداګرنوی بی پــاردی

نوی یارنوی ریبارنوی خوراک شـــه　نوی نوی معشـوقی نوی سـنګارشــه

نوی ورد اووظیفه نوی شـیخی شــوه　مسواک ایښی هرچانوی په دستاردی

نوی مینی په دنیا کې شـــولی دېری　پــه زړ ومینودچـاکلـه اعتبــاردی

نوی نوی قصـــــی اورم حیرانیږم　په جهان کې یوتربل نوی زوکاردی

زاړ ه چې نوی راشـــي نوی همــه زوړشـــــــــــــــــــــــــي　داحکمـت نعمـت الله دپـاک غفـاردی

ملانعمت الله

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلمه شماره شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۲۳ می ۱۹۱۷ م ۲ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش ۶ – ۷ مخونه

شپږم کال

مسدس

یوسحر زما ترغوږسوه له بلبله چه قفس کې یې ژړل دایه ویله
چه بندی سوم دصیاد له سخته دله ولی نه پوښتی څوک حال زما یوله بله
ولی نشته بی فغانه کاروبازما ولی حبس ابدی راغی په وارزما
نه محرم چه دزړه حال ورته بیام کم نه می وس چه خبرداره بلبلان کم
نه ملګری چه چمن ته یې روان کم بیا بیان ورته دګل ودریحان کم
خپل ډک زړه دارمانو ورته خالی کم تول مرغان دچمنو په ځان حالی کم
چاته وژاړم پرچابانديِ فریاد کم چاته خاوری پرخپل سرباندي بادبادکم
چاته وګورم په څه شي زړه کی شادکم دصیاد له لاسه چاته عرض ودادکم
څه راوسوه چه دتو رقفس بندی شوم ! نه خلاصیږم په دابندکې ابدی سوم!
ولی زه له خپله سیله راجلاسوم ولی زه له خپل وطنه راجداسوم
ولی زه په ویراخته په واویلاسوم که وروکلی می سوپاته خوارتنها سوم
کوم ظالم کړمه بندی خدای دی بندی کی ! خدای دی ما غوندی اخته په جدایی کی !
اوس به زه لکه هانورپه هواتلمه په هوس دازادی به بالید مه
پرغنچوبه دګلانومسید مه ورځ په ورځ به غوړید مه لوبید مه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چابندی کړم خدایه تی په ځان اخته کی   په قفس کې دزندان جګرسوخته کی
اوس به ګرزیدم ازادپه چمنوکې   الووتم به په صحرا اوپه باغوکی
بسه به ګرزیدم خوشحاله په شګوفوکی   ولی اوس یم په غموپه اندیشوکی
چه بندی دی دقفس کړمه صیاده   خدای دی ماغوندی بندی که ای ازاده

الغرض چه ده وهلی دانعری   دقفس له لاسه ووپه غلبلې

چه ناګه دچمن بادراغی د کشې   چه پرونشست دایه وواته له خولی
مګرداباد دوطن دخوا راغلی   چه زما صبروارام راڅخه وړی
یوساعت متفکرووحیران پاته   نه په شکروشکایت کاوه وچاته
چه بیا باددچمن راغی دده خواته   اه په وکش عرض په وکی وخپل خداته
لکه زه هسی بندی سی ای صیاده   دوطن په جدایې سی ای صیاده
زه چه فخر دچمن زیب دبوستان وم   غوړیدل ګل دخپل ایشان وم
دباغودشوباغچو روح روان وم   دسروګلوپرشاخوبه نغمه خوان وم
دپولادوپه پنجه کې دبندی کړم   دهرکس ودناکس دی ریشخندی کړم
زه به تل دباغ پرسر شه په هوا وم   شاخ پرشاخ به بیا په څه نازوا داوم
دګلانوپرسروبه په خنداوم   په ځالی کې به وم ناست یاپه صحراوم
نه بندی وم دقفس نه می هیڅ غم وو!   نه می اوشکې بهیدلی نه می ماتم وو!

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه سحر به زه له ځالی په هواسوم　په ګلشن کی به دعشق نغمه سراسوم

چه له پورته به پرګل باندې راتاسوم　وسمن ویاسمن ته به ګویاسوم

ایاڅوک لری داعیش وعشرت نن زما　چه ندیم وګل خانه ده په چمن زما

هغه ګل هغه پسرلی هغه بهاردی　دنرګس اوشګوفه ګرم بازاردی

دطوطیانوپه ګلشن کې چغهاردی　په چمن کی دبلبلو چنهاردی

پرګلانوالووته کاپه خندا!　زه بندی یم دقفس اوپه ژړا!

زړه می ډک دی سره چووی دارمانه　خدایه ژرمی خلاصوی له دی زندانه

نورمی مه پرېږده په دی ځای کې سبحانه　بیامی ورسوی ژرترخپل بوستانه

که دی زه یمه قفس ته پیداکړی !!　بیاوزر دولی ماته دی راکړی !!

ښوترښوبه یم په دی جوروستم کې　ښوترښوبه یم په اه وپه الم کې

ښوترښو به په ژړایم اوپه غم کې　ښوترښوبه یم دارنګه په ماتم کې

چه امید می دخلاصی نشته هیڅکله　نوبهتردی مرګ تردی ژوندیوپه سله

بیانوچپ سوپرساعت په تأمل سو　زماخیال سوچه دغم متحمل سو

بیایې ناری کړی همرازه دسورګل سو　ویل اه چه دصیادلاتغافل سو

ځان که مرچه له ذلت نجات مومی　په ګوشه کې دعدم به حیات مومی

که څه نه دی شه وماته په داشان مرګ　ولی ولی ځوان یم اودځوان وی دارمان مرګ

خودژوند دپاره شه دی ناګهان مرګ　په هزارځله بهتردی ترزندان مرګ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه داهرســـهارخپل مرگ په قفس وینم ولی نــه مرم چــه بــه بیــا زه قفس وینم

پــه حســـرت اوپــه افســـوس بــه داویلــه وګلشـــن تــه یې کتــل بیــا یې ژړلــه

دقـفـس ودروازه تــه یــې څـغســـتـلــه لاریــه نــه وو وزرویې ســـرپــه ولــه

پــه هواســـوســـربی ونشـــت لــه قفس وینی توی سـوی سـوړپوړولوید له هوس

ســـرترپاته په ســـرووینوکې غرقاب وو ځان بایللی زړه زخمی حال په خراب وو

یابیهوشـــه یا پرهوش په اضـــطراب وو چه پرهوش به شـــوګویانه په داباب وو

ســـرمـی بـایـلـووپـه هـوا دازادی! شـــکـرشـــکـرســـوم فـدا دازادی !

پــه هــوا دازادی مــی وزرپـرې ســـو شـکرشـکرازادسوم که می سرپری سو

شـــه چـه زه دازادی پـه هوا مړســـوم نــه چـه پـاتــه پـه ذلـت دتلوپرســـوم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

یووپشتمه شماره ۲ صفحه شپږم کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش

چه پرخول دپادشـــاهانو غټ زکین دی　هغـه زموږ ســـراج الملتـه والـدین دی

مقتدی اعلیحضـــرت رکن رکین دی　دوعا کوی صـــبح وشـــام روی زمین دی

پراســـمـان دعزت نمردی غوړیدلی　مســـلمـان دده پـه تخـت دی نـازیدلی

ملاکړه تیټـه اســـمـانو دده لـه تیغـه　چـه قتـل ددښـــمـن کـړ بـی دریغـه

کی قبا که کی خســـرو دی که داراب دی　تللی ډوب دده پـه درپـه دق البـاب دی

تمنـالری چـه موچي يي رکـاب کړی　اوپـه ســـترګويي داس دپلـه تراب کړی

مملکـت زموږ ابـادتـول يـي ګلزارکړ　خپل دخواه خپل دشـــمن يي تارپه تارکړ

سیدمیرمحسن کندهاری

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱ شماره ۲ مخ ۶ کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶

زه یم پـه یوروپ کې اوګرځیږم لروبر ســه عجب خوب وو چه می ولید ه سـحر

یوتربلـه وژنی پـه توپـک اوپـه خنجر ټول یوروپ اختـه دی پـه غوغـا پـه شـــــــــوروشـــــــــــر

ومی کړه پوښـــتنـه لـه یوچـانـه پـه مدار ماوی دابه ملک وی دسینا ۱ یاد بربر ۲

دی خوپه افسوس اوپه حسرت شو په ګفتار وایه چې داملک داشـــاننی ۳ که غوندار ۴

داهغـه یورپ دی چـه دی جـای وودهنر چه داملـک دعـاقلانودانایانودې بســیار

دوی ولـی پرپوتـل دزمـانی پـه دی ګرداب بیامی لـه هغه نه اســـتفســـارکی په دا باب

چه ورک دی له جهانه مسـلمان شـــي په عـــــــــــــــــــــذاب ده وی حقیقت کې پرنګیان ووپه شـــتاب

څوک چې وی مغرورپـه خپل قوت اوپـه حکمت زه که اوس خودوی شـــول په دنیا کی په خـــــــــطــــــــــر

نـه بی وی عزت اونـه قدرت اونـه طـاقت دی خوبه زرپریوزی په کوهی کی دزلت

ســوک چه ډېرمغرورروی دهغه خاوری په ســـــــــــــــــــــــــــر چه لری مصـــیبت کا اوحاصـــل کاندی راحـــــــــــــــــــــت

۱-سینا یعنی ابن سینا ۲- بربرشمالی افریقاته وایې په شرقی افریقاکې دی

۳- په جنوبی افریقاکې دی ۴- دحبشستان په وسط کی یوکلی دی

بخـت کـه چـاتـه شـــاکـاکـه دانـاوی دجرمن خپل دانائی به یې په جان ســـی شـــعله زن

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه به درته وايم دفلک په دوروغن نځيني خلاصيږي له اسيب مرد وزن

سخت ساعت هغه دى چه هوښيارسى کوروکر بيا مى دهغه نه په دى شان وکى سوال

چه کله به ختميږى په يورپ کې داجنجال ده وى که چيرى ورک له جرمنيانوشومجال

ياکه روسيان شي په دنياکې ديرپايمال ياکه انګريزان شي له قسمت يروزبر

بل خوبه اسلام شي په دى جنګ کې کامياب که چيرى کل اتفاق کړى اسلام ددين په باب

بيا به نشي په دنيا کې ياره داسي انقلاب اوس خودېرضروري دى چه اسلام شي فتح يـــــــــــــــــــــــــــاب

ولى دښمنان دى په خپل کورکې سرپه سر بياهغه وپل چه ته هم څوک يې په خپل تن

چه دلته يې راغلى اوصورت دى وى غمجن جاوا ا که سما ترا ٢ که بورنيو ٣ دى ستاوطن

ياکه ته يى دکابل يا پيښورياد ختن ماورته بيان کې خپل اصلى نام ونشان

چه ته داسي بيخبريي له دنيا له خيروشر

چېرته چه اوسيږم هغه ملک دى دافغان دېردى زموږ په ملک کې عالمان هم فاضلان

چه دوى وايي ديوروپ وحکيمانو ته خواران بل موږ يودېرماهرپه کاروبارکې دجمدر

٢ـ١ دبحرهند کى يوه لويه جزيره ده ٣- بورنيودمحيط کبيريوه لويه جزيرده

بياراته ګويان سوهغه ځوان په دى مضمون ستاخوهم څه زده دى ياته هسى يې پښتون

ماويل چې پښتانه خودې په علم کې جيحون زه يم له هغونه يوادنى سړى کرمون ١

په اتوژبو پوهيږم درته وايم مختصر يعنى په پښتواوپه هندى کې يم ماهر

عربى اوانګريزى خوهم پوهيږم په ظاهر ګورمکې اوشاسترى ته په ښه شان يم حاضر

په اردو اوپه فارسي کې ياره زه يم محرر نورعلوم هررامعلوم دى برادره ماش قدر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خوپه خندا اوپه قهقهه کی استفسار   ایاتاسو هم پوهیږی په کرورز ۲ اوطیار

یاکه هسی جان خوستایي ددهیلی دپنجسوار   اوس خو عالمان خانه هغه دی په گفتار

چه دوی جوړکي دردناتونه ۳ په حکمت اوپه هنر   اوس په درته وایم دخپل شامعلم وهنر

دی خوشه پوهیږی دخپل قوم په خیروشر   بل داچه شه واقف دی دیوروپ په شوروشر

ځکه موږ پراته یولاتراوسه بی خطر   ربه ته موساتندوی شي په دی ک دی ضرر

بل دی ترقیخواه دخپل وطن دی په دی شان   چه په ملک کي جاری کړی مکتبونه له احسان

هرسړی ته اجازت دی په داخل کي پسران   په مکتب سرکاری کي بی تکلیفه بی نقصان

بل په ملک کي یي جوړ کړی سرکونه هم انهار   چه له دوی نه حاصلیږی ددنیاکل اعبتار

تجارت وشراکت دی جاری کړی شهریار   چه په ده باندي موقوف دی دجهان کاروروزگار

هم دهرتعلیم دپاره استادان دی میسر   بل داچي موږ لمسی یودطالوت درحقیقت

چه رب دمت عطا کړی وقوت هم دپرغیرت   هغه ان چه طالوت وکي په جالوت باندی هیبت

له طالوت سره څوتنه اوکفارو ووپه کثرت   مرداریی کړ جالوت په خپل همت اوپخپل سخر ۱

سلیمان علیه سلام چه وه پادشاه د کل عالم   دهغه په زمانه که خو لازیات وو زموږ حشم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولی چه اصـــف دبرخیاوه وحضـــرت ته مـــــحـــــــتـــــــرم | موږ به ولی خان نه ستايو په دنيا کې مکرم
هم موږ به په حرمت اوعزت يوترمحشـــر | بل نيکه موعبدالرشـــيد وويارهســـی غازی ځـــــــــــــــــوان
چه مدام به دده نوم وی په دنيا کې نمايان | هم دی په خوله اوپه زبان کې وويکســـان
بل دی عالی همت وه په دنياکې په شه شان | هم په خوی هم په خصـــلت کې چانه ری وولکه لمر
بل خوا احمد شـــا ه درد وران وه دافغان | پـه ده بـانـدې قـایـل دی یـاره کـل مرهتيـان
بل خو موشـــيرشـــاه ووپه مثال شـــيرزبان | له هيبت نه يې روان شـــه همايون مخ په ايـــــــــــــــــران
که بيان يې عدالت کړم ته به پاته شـــي شـــــــــشـــــــــدر | حيدرخان وه يو افغان باغيرت اوباحرمت
چه ده وه حاصـــل کړی ســـلطنت په خپل هــــــــــمــــــــــت | انگريزبه وه خارج له هندوستانه په شدت
که چيری نظام نه وی دانگريز و په مدت | کـه تيپودرتـه بيـان کړم هغـه هم وو لوی اژدر
بـل موانـگريزانوتـه معلوم دی شـــجاعت | چه دوی وو راختلی ودې ملک ته په غيرت
اکبرخان ورشـــکاره کړی یاره دوی ووته هــــــــــمــــــــــت | دده په همت باندې دېرقايل دی جرنيل نت
انگريزان دی شـــرميدلی په دی ملک کې مـــــــــکـــــــــرر | اوچت خودرته وايم چه بيا جنگ وه دميوند
دېرکفارشول قتل په دی جنگ کې هم په بند | ونيول غـازيـانو دېرکفـارپـه خپـل کمنـد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرداری یې په تبرکړل په خنجرکړل چند درچـــــــنـــــــد   وی شــــړل له ملکه په همت دخپل جمدر

بیا راته ګویان شه هغه ځوان په هسی شان   زه درنه پرسان کړمه حکمت دایروپلان ۱

ته خوراته ســتایې خپل نیکونه خپل دوران   ایاتاســو هم څه کړی شــي په جواب کې زیــــــلان ۲

یاکه هســـی ځان ته وایې موږ یوشـــیریبر   افســوس صـــدافســوس هم افســوس دی صــــــدهـــــــزار

چه زه شــوم لاجواب په حکمت کې دطیار   ماویل افغان اوس همت کړه په خپل کار

ونیســه له ســتونی په داتکه یی ۴ کامردار

غلام محی الدین افغان

ایروپلان – طیاره ۲- زیلان سیودول دجهاز ۴- تک – فوراء

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ مخ ۷ کال ۳ شماره ذیعقده ۱۳۳۵ هـ ق ۳ سپتمبر ۱۹۱۷ م ۱۱ سنبله ۱۲۹۶ هـ ش

اول حمـد د هغـه پـاک پرورگـاردی چـه مغززده ممکنـات پـه مقـداردی

زیـاتـه ونـکـې دعـزت دتـرقـي دی رســوونکي ده ذلـت اوده شــقی دی

خدایـه مالـه شــقـاوتـه پـه امـان کړی پـه خـاطرمی ده نبی اخرزمـان کړی

هم پـادشــــاه ســـراج الملتـه والـدین چـه مـالـک دتخـت وتـاج دی پـه یقین

اهل بیت ســـراجیـه کړی ټول مـامون دښـمنان خواروخســتـه کړی زړه زبون

هم صاحب محمود طرزی کړی په زړه شـــــــــــــــــاد چـه مـدیردی داخبـارهرځـای کی یـاد

علامـه د زمـانی روشـــن ضــمیردی بـاحـکمتـه پـرغیـرت بـاتـدبیـردی

نیک نامی ورته حاصـــله مالامال کړی حاسدان یې واړه پښو لاندې پایمال کړی

مولانا محی الدین صـــاحب غمخوردی دتمـام افغـانســتــان دســترګوتوردی

پـه درویشــتمـه شـــماره کې داخبـار یـواعـلان پـه پښـــتـو کـړی تـیـار

هرافغان ییپه مضــمون باندې رســیږی پـه لوســـتوي یوتربلـه هوســـیږی

ایراد نشـتـه په پښــتو کې ای صـــاحبه فضـــل شـــوی پـه افغـان دی لواجبـه

افـغــانــان بـهــادران دزمـانـــی دی نوراقوام ورتـه پـه شـــان ده زنـانی دی

هردولـت کې مشـــهورلکـه دنمردی دغلیم پـه ســـرولاړ لکـه خنجردی

افغـاني ژبــه ده غیرتـه ډېره ګرانـه خدای زده کړی ده افغان ته په اســـانه

ده دی ژبې مبـارک ډېرعزت دی پـردوومـلـتـوکـې یـې حـرمـت دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربه تاکړی پرموږ باندې احسـان دی   چه راکړی دمدیر دېرمهربـان دی

په خدمت کی ده مدیر صاحب عرضونه   څه عاجزغریب کوم په تعظیمونه

که اخبارشـي مزین په افغـاني   نورانی به شـي افغان په معانی

دیورپ په حال به واره خبردارشـي   له غفلته یوکرته به بیدارشـي

که خدای کړی ترقي ده افغاني وی   دپښتو اخباریې سـرده ودانی وی

ای خاوند ه ذوالجلاله باری خدایه   ترقي پښـتو ورکړی بی نهایه

چه فقیر عبدالسـلام کامه وطن یم   اوسیدونکې مستعلی کې شه وطن یم

امید واریم په خدمت کی دمدیر   چه اخبارکې شـي داخل زماتحریر

سـنه دری سوه یوزرپنځه دیرش کاله   تیردهجرمیاشـت وه سـلخ دشـوال

عبدالسلام

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ مخ کال محرم الحرم ۱۳۳۶ هـ ق ۱۸ اکتوبر ۱۹۱۷ م ۲۵ میزان ۱۲۹۶ هـ ش

پنځمه شماره

داسلام وپادشاه ته دو عا

فخردین شــمع دولت احمدی ملت ســراج
د خلت په خلصـت شـاد شـه حکمت په شـه تــــــــــــــــــــــاج

کوزدنشـــي تخت وتاج له جوړشـــوی له ســــــــرایـــــــه
عالی خیال دی کوثرمومی چه مخلوق ســی پـــــه ســــــیـــرابــــه

تـه راضـــی ســـی پـه دوه کونـه میســـر دهـــــــرعســـــــیـــــر
لـه امیرابن الامیر ابن الامیرابن الامیر

ثقافت دخلافت یه په حکمت د خپل قدرت
یوخواهش دداعیـانوبـال وپرکړی دقربـت

شــه امیر حبیب الله ته کسـب وکاردرحبیب ورکــــــــــــــــــــــــــي
ربه ته یه معاون سی په نصرت په مظفرکي

حبیب گوری له یثربه هرســـاعت تاته ای وروره
سـرچشـمه داسـلام نه یي حق تعالی د مکړه خـــــــــــــــــــــړه

امت باغ دمصـــطفی دی ســـرچشـــمه یي ســــــــــوافســــــــــر
سرد مصسه کوزله موزه په حضوردپیغمبر

دتمام امت بابا ســـوی ترزاړه واړه هلکه
ســتـاعزت داســـمـانی وی نـازدمـه لویږ ه پـــــــرځـــــــمــــــکـــــه

یـاالله العلمین پــه طفیـل دمصـــطفی
شه خادم دشریعت که چه جهان مومی صفا

درحمت ســـایه اوژده کي چه اســـلام په ا ســــــوده شــــــي
بی دینی که سی راپورته ریشه تخم به پوره شــــــــــــــــــــي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــکســـته قلم تمام ســـوزیاتی نه لری زبان   ربـه تـه پـه رحمت دېرکـه چـه مظهرشــــي
درحـــــــــــــمـــــــــــــــــان

که پـه خپل عمر پودعا لرم پـه خدای قبوله   دپادشاه پـه شان کي بنايي هم مشروع موهم
قـــــــبـــــــــولـــــــــــه

هم زمـا بخره پـه کي هم نصــــيب دعلم   که پادشا صاحب دنيت وی کل عالم به سی
وخـــــــــــــــــــــــاص   خواص

ســـعـادت دســــلاطينولکـه ابردنيســــان   مشترک ددرست عالم شوکه انسان دی که
حـــــــــيــــــــــــوان

باری ربـه لـه تاغواړو چه مو هومره دبدبه   زموږ دتوری لـه هيبته کفره پـه زلزلـه ســــی
ســـــــــــــــــــــــــی

دبدبـه موســـــوه بـالاانشــــاء الله لـه اتفاقـه   دادعقل شــــمع کوره نوی راغله لـه خلاقه

عادتی قاعدی داوي هميشه به شير حريری   ايزدی عنايت گوره جام دزروکتوری ســــو
شـــــــــــــــــــــــــــو

لوی اميد شـــــو وخالق تـه چـه مورب کي   موزبايللی پـه دغه وه چه مواخته وه بيغازه
ســـــــــــــــــرفـــــــــــــرازه

اميد واريوباری ته عمارت به موبلند ســــی   دتحقيق توفيق يـه راکي واره لوتی بـه
مــــــــوقــــــــنـــــــدســـــــــی

لوی اميد لرم ورب ته چه همت مو تولـه   شــــياطين مخالفين اعداد دين مو به ناورين
ديـــــــــــــن شـــــــــــــــي   شـــــــــــــــــــــــــــي

دتهذيب اولواجباب کتاب څخه انتخاب

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ مخ ۶ شماره ۷ کال ۱۵ محرم الحرام ۱۳۳۶ هـ ق انوامبر ۱۹۱۷ م ۹ عقرب ۱۲۹۶

افغاني ذغزل

دپشـــو پس خورده نخورم زه مکروه کله کـــــــومـــــــه !! | دمړه ورور په ورســتو غوښــوځان وکلی مــــــــــــــړومـــــــــه

که موژک په ځاه کې ولويدد ری ورځی می خــــــــواګــــــــرځــــــی | په مرد اروبدوغوښوهرساعت خوله لګومه

په ښی لاس کې می عصاده چې ثواب می علاوه شي | په بل لاس کې می اره ده دخپل دين ريشـــی ريــــــــبــــــــمــــــــه

دين موتوله طبيعت واصــطلاح وبرعات شـــــــــــــــــــــو | تش الفاظ می دی پـه خولـه کې چـه ددين دعوی کومه

که خوشوی په دوډی ګډ سودعيال له سری ولـــــــــــــــــــم | په خبره غليظ اخلم خوله ووزړه مردارومه

زه په خوله خوله ها ها لرمه چه مرغی دانـــــه يـــــــونســـــی | پـه لاســوکې می اورتـک دی پـه کلـه۱ ورلــــــــګــــــــومـــــــــه

دشپيتوکلو طاعت و عبادت پرمخ تيرنکړم | پـه مثـال دکول غويی يم پـرمـخ ځـم پـــــرشــــــاراخـــــمــــــه

مولاياشـــه راته وايي که موژک دننه نه وای | د کلو غله می څه ســوه چه ښی په ډکومه

علت ټوله کم علمی سوه بی ترتيب په دين کــــــــــدســـــــــــو | فرايض می بيکاره کړه نوافل پرسترګور.دمه

نوافل چه ټوله جمع دخپل عمر دکلو کړم | درشـکې قيمت بی نسـی چه يوزخم په ترمه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعالم خوب چه بهترزما ترطاعت وعبادت   هغـه دغـه علم بولی چـه حـدود وپیژنمـه شـــــــــــــــــــو

اول څان بیا تاته وایمه راسه دین ته ترتیب   کـه پرڅی کـه نـه پرنـه ځی زه یـه ترتیب کشیژده   بیانومه

۷ مخ ۷ کال ۷ شماره صفرالمظفر ۱۳۳۶ هـ ق ۱۷ نوامبر ۱۹۱۷ م ۲۵ عقرب ۱۲۹۶

دغــه څــه عـجـب دوران دی	چــه راغـلـــی پــرافــغــان دی
لــمــــردعـــلــم راخــتــلــی	پــه روشـــــان تــولــه جــهــان دی
وقـــت دعـــلــــم ودهـــنــــردی	نـــوردعــــلــــم درخشـــــان دی
نــن دجــهــلـــی بــازارســــوړدی	دهــــرعــــلـــم تــــوددوکـــان دی
داخــــوعصـــــردســـــــراج دی	چـه افـغـان تـول پـه روشـــان دی
عــجــب عصـــــردی ای وروره!	چـه ځوان زوړ اوزوړ پـه ځوان دی
دســـــراج پــه نــور روشـــان دی	کـه خـیـبـردی کـه کـهســـان دی
شـــکرشـــکر شــــه ســـاعـت دی	فضــــــل ســــوی درحــمـــان دی
شــــــه امــیــر یــه دی راکــړی	پــرمــوړتــولــومــهــربــان دی
شــــه غــمــخــوردپښــــتــنــو دی	دخــپـل وقــت نـــوشــــیــروان دی
عــلــم دوســــت هــنــرپــرور دی	لـوی امـیـر اوشــــه ســــلـطـان دی
مــزاج دان طــبــیــب دمــلــک دی	پــه حــکــمــت لــکــه لــقــمــان دی
پښـــتــومــړه وه ده ژونــدی کــړه	روح پـــروردخــپــل لســــــان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوزمین واوزمان دی	تخت وتاج دی همیشه وی
عنایت دپاک سبحان دی	مشر زوی دامیر گوری
دعرفان دباغ باغوان دی	شه سردار معین دعلم
هم ناصر دهرناتوان دی	هم ناظردمعارف دی
تاج دسردکل افغان دی	شهزاده دپښتنودې
پرامیرصاحب دېرگران دی	شه معین السلطنه دی
هم ددې مجلس میزبان دی	معارف تېوله دده دی
خوولاړ شنکې اسمان دی	نازدنه لویژی پرمځکه
چه دتولو نگهبان دی	هغه خدای دی ساتند وی شي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ مخ ۷ کال ۱۰ شمار ه ربیع الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۳۰ دسمبر ۱۹۱۷ م ۱ جدی ۱۲۹۶

دوه مسلکه دی په موژکې یو عادی وپدری شـــــــــو	بل مسلک راغی له خدایه سما وی وقرانی شـــــــــو
چـه عـادت پـردین راغلی هغـه دین بــــولـــوبــــیشــــکـــــه	اوکه نه وو عادت شوی له ماپاته شوپه کلکه
اصــــطـلاح هـم بـری مـداردی حـاکـم شــــوپــــرشــــریــــعــــت	کتاب تول کـه یـه نغاړه څـه حاجت دحل حـــــرمـــــت
هرحلال حرام دشــــرعی کـه عـادت وو ارجـــمـــنـــدســـو	که عادت نه وو هرڅو نه چه مرغوب وی نـــاســـیـــنـــدســـو
دروا دناروا مســـلی زده کـه لـه عادتـه	څـه نوکـان بـاســـی بیکاره تحقیق کې لـه شـــریـــعـــتـــه
کـه اویـاځلـه مشـــروع موکد وی لـه قران	چه پســـند دعادت نه ووگویا نه دی له قرآن
عادت شــه بالانشـینه موزیه یوحلقه بگوش	دعادت په ډول رقصیږی که چالاک دی که مدهوش
په لحد کې چه دکشیژد ی تکبیروو ایي وتاته	دین عادت که شـــریعت ووژرجواب راکه ومـــــــاتـــــــه
په هاها به سی مشغوله که عادت ووستاقبله	دعـاجزی رســـم هغـه چـه واده پـه قبیلـه
په قیامت به الله وایي ســـپی دی نه خوړڅه جهت وو	زه به وایم باری ربه مناهی دشــــریعت وو
دیتیم مال چه دخوړ یامال دعصـــب دتاراج	ســتافتوی له شــریعته که قرآن درکې رواج
څه به وایم خپل الله ته تی راوشـــیه پښـــتو	که مردی د میره نه وومردبه نسی په بریتو

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه مرداری غوښی نه خورم عادت کې ترکرزولی	هیڅ پردین دمجری نسی عادت یم ترلاس نیولی
ترمرداره ډېر بدتروی څنگی خورم په اشتها	دین می څه شوراته گوری نه می شرم نه حیا!
دقران شریف احکام دی قدرنه لری دپیاز	که پرولی په بازارکي څوک یه نکوی په غاز
په ابروی داصطلاح وعادت له دی سکه داره	چه روشان په عادت نه وو ټوله پاته شوه بیکاره
داعادت دکورخراب سی دین به کی رشکی رشکی	دپادشاه سکه مغلوبه دناچلی پیسکی
تردی لوبدبختی شته چه دین تابعه دعادت شي	هرچیری چه عادت راغی منافی دشریعت سی
مصطلحه بیدینی لکه خونچه ایشی په میان کې	که عیب نه وه په اولس کې نقص نه وینم په څانکی
تخالف له اصطلاحه ترشرعی مکروه مکروه شو	چه قبله یې کړه غلطه دین ترپاته په گروه گروه سو
که قبله حقیقی نه وه بدهغه چې عیب باله سی	که احکام دشریعت وی په دغه ټول به تاله سی
هرټوکرچه عیب باله سی که روا که ناروا	خوراتنگ څنی پرهیز شو دین تابعه دهوا
که پیغور دعالم نه وو باکي نه لرم له کړنه	څه به یوسی اخرت له پرملامات سی زمابدنه
وخپل نفس ته موسجده شو تن زتارزموژپه غاړه	جهنم په خیال جنت سوحس باطل هوشیاری ولاړه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تن بـارکش بـاری درکړی میره هغـه چـه پـــــرســـــــپـــــــورشـــــــو	چـه يي خرپـه خټ کي ســپورکي جهان کل دخره ابخورسو
بازی تولـه لـه غیرتـه غیرت نوم دی دایمان	کـه ځلانده شــمع نـه وه وبـه ژاړی پـه ارمان
چه غیرت دمیړه نه وی قدرنـه لری لـه تولـه	پـه جثـه يي خطامه شی بی معنی سرپی بولـه
نغاره کی پراســمـان وی چـه هوش نلری ســـــــــــاده دی	کـه پـه تخت پـه هوا درومی سپوريه مه بولـه پـــــــــيـــــــــاده دی
لـه اســمانـه زمکي عرشـــه څه د راوړه ای خـــــــود رایـــــــــه بـدعـادت بيـانـه وم مکرره پـه بـاربـار	کـه مبلغ دمعنی نـه وويل شـــی نـه وځی لـه ســـــــــرایـــــــــــه هيڅ می صبرځينی نـه سی ځکه ډيربه سی تـــــکـــــــرار
لـه تکرار ه ملال مســـه عـادت دين دی نـــــــــــړولــــــــــــی	پـاک قرآن درب کلام يـه پـه چـارپيره دی وهــــــــــلـــــــــــی
لـه قرانـه ســره جنګ دی کـه ملګری دعادت ســـــــــــــــــــو	زمـاوروره پـه دی پوه شـــه څـه مخرب دشــــــريـــــعـــــــت دی
توفيق غواړه لـه خالقـه بخشـــنده دی مهربان	هم ارحم الراحمين دی هم کريم دی هم مـــــــــنـــــــــــان
بل طرف تـه اميدنســـتـه بی دربـاردخـالق	دغه باب دغه خلقه ســوه ســـابق ود لايق
زاری ګويه يم ورب تـه څه عادت موعبادت کـــــــــــــي	ياارحم الراحمين ! رزق روزی موسـعادت کــــــــــــــي

تهذيب الواجبات لـه کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني سوګند

قبیح مشکله دیوثان دی هلوکان به وی ساتلی	شـي جامی یه په اغوسـتی پیریشـان یې خـــــوراښـــــــــکـــــــلــــــی
رقصـــوی پرمجلس کې فاجران پرګرزیدلی	په بوســه روپی تراخلی په غاشـوفاسـق نـــــــیـــــــولــــــی
نـه ملاشـــتـه نـه صـــوفی شـــتـه نـه دریم غــــاورپــــــیـــــــداشـــــــو	چه په لحثه توره ورسـی په غیرت تردین فــــــــــداســــــــــو
خوارفقیر که افسـوس وکه یاپه وینو سـترګو ســـــــــــــــــــــری	نوریی څه له لاسرراسی که دځان غوښی کـــــــه پـــــری
دونه لویه خرابی وبیباکي په دین کی کیږی	هیڅ میره په غیرت نشـــونه په زورکې ځوک خوژیژی
تـه خروارډلواطت ودزنـا په میزان تول که	یومثقـال ددي پردرنـد دی کـه نـه وینی سترګی پورکه
زناکیږی په خلوت کې داپه ډول ددین خفت	دزنا پرظهورقتل داســـوفخر وســـعادت
چه په جهروتفاخروجمعیت ســی معصــیت	بل به نه وی په اســـلام کې تردی پورته ضـــــــــلالـــــــــت
درست ولس په دی شریک دی دابازخواست به له موژوسی	که څه لری که نیږدی وی هیڅ احدبه پاته نـــــــه ســـــــي
پرمومن باندي واجب چه داصـــحبت په غم الـــــــــــودکــــــــــه	که به نورله لاس نیســـی یومټ خاوری پــــــــــردودکــــــــــه
یادټولو په قوت ســره پادشـــاته خبرورســـی	دانخری بـه ســـی محکم خره غوایي به تـــــربــــــدرســــــی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه غیرت پرمینه نه وی موروثه د کل اسلام	خودبه وی په خروپایماله نه موننگ سونه مونام
دین دگوتوشوریدن سو تسبیح اړووشي غشي	داتسبیح به دی زنجیرسی ددوزخ داورسکروتی
مرد وزن که مسلمان ووباندفرض تراستری دمه	چه ددین نقصان یه ولید ځان به نه ولی بیغمه
لالا ځکوی درتیرسه داخبرسودنامرد	حیدری ذولفقارکشي که چه هیڅ پاته نسی فرد
کل بنیاد دین پرتوره نو راحکام په خال وخط	که یه توره تیره نه وی دین یه بایلو سوغلط
دحسین سرپه تویوی دل کوشه دمصطفی	چه غیرت دعراق نه ووکفیین سوه بیوفا
کوم توکردبیدنی دشهزاده ترخون سوکم	چه پشتو سوبی غیرته دین پایمال پررخی دم
جواهردشریعت دمصطفی دزړه اجزاشوه	چه په سپک نظریي گوری دېره بده یي جزاشوه

دتهذیب الواجبات له کتاب ځخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ ــ ۶ مخ ۷ کال ۱۴ شماره ۱۵ جمادی الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۲۷ فبروری ۱۹۱۸ م ۹ حوت ۱۲۹۶ هـ ش

افغاني سوګند

نواموزه پاکه لوحه چه لیکي هغه خط اخلی	ددي زمکي حکم ستادی که اغزی پرژدی که نخلی
دهلک که تربیت وو دپراسان په مراد سی	دطوبی ونه ترسازه پلارپه قبرکي په شادسی
چه په چوب وپه شیرینوسر بالادی اموخته کی	خدای رازق دی بلاشکه اماتاپه غم اخته کي
چه تومان دده خرخشت وی داپه څه شي موجودیژی	کي دبل پیسه راکش کړه ستاتندی به په داغیژی
زړه د کی دزنبورځاله همیشه لکه سرسام	خبرنشو په کمال چه افلاس فخرداسلام
مسکنت دشه لقب وودي بی بولی تورفرنګ	طبعه واوښته له دینه غریب تاکي په بدرنګ
تعجب دی وانسان ته پرهرخیال چه پوخ سوهد	بیاترمرګه نه بدلیږی که هرڅوسی ګدوډ
اهنی سپاره میدوشي ۱ سازکه دتوپکو	دانسان خوی نه بدلیږی که یه ولی په مردکو
ارمنی که ایرانی که کشمیری که دکنی وی	چه په هډپوخ عادت پوخ سوپو هغه به یه مرګی وی
په قیامت که دیده نشته ولی دلی سوی جدا	چه همه طبعه ددنیاوڅوک ژړاکه څوک خندا

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر قدردهم طبعي بی نزدیکت دمصطفی وی	که دلته یه خوی لیری همه به لیری په عقبی وی
ده پرنس کانی تړلی ته خوانچې خوری دسالن	دپینه شري اغوستی ستاوریشمین سوپوشیدن
دی دزړه لره وربولی ته برتن باندې تمام سوی	بدن تالره غلام دی ته غلام لره غلام سوی
بل مثال ددنرودی په د مبال کې دطناب	بیزوبان په تابازی که گرزوی دی باب په باب
تن بیزوطناب په طبعه بیزووانه دی خپل دشمن	خه ریشخندی یې پرتاجوړکړپرخواهش داهرمن
چه یه شکیل دخابو بولی هغه دادی ورته کوره	مردی تولە په میرانه حبطه درومه ترکوره
دنیاکې کودې په نکړی تنگی وتری مرانه	دوه دولته صنایع سی په دوعا غواړي سپیتانه
دمردی په کارشرمیږی په سپیتانه کې په خوند	چه یې خوبنه شوه سپیتانه مرگ یه به ترهسی ژوند
په سل کاله نه پوره سونه فربه سو نه سووسیر	نه مووویل چې ربه تیرپرتیرسوهیرپه هیر
دومره فکرموژله نشته که په دی صورت انسان وای	دبوجهل وبولهب ودفاروق یکسان وایې
بازی تولە درونی ده که د زورفقط سوه سمه	دانسان لقب دیو ی زړه له راسه ای همدمه
سره کلان دی غوریدلی بلبلان باندې مستی که	چه وزرو ته یې لاروسوه هغه تول می پرستی ده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه په عرش داله بولی په حدیث که هغه زړه دی	څه دزړه صندق سوری که سیل وکه چه زړه څه دی
وروسته وړاندی موجودات یې په یوکنج کې چاپیرې	لږڅه هوش کړه سړی سه زړ ه پرڅه له تاپاتیری
مامعنی ومابقی عالم به کله هله مومی	که له تنه سوی فارغه چه دزړه پرلوری درومی
نوی نوی اسمانونه بیا بانونه وابحر	دېربه ووینی یې په زړه که که ته شوی له تن حر
له درانه خیال راپرپوزه زړه ایله که رب تی پرېږده	که دڅه له تنه پرې کړ ه سعادت دی مخ ته کشیژده
بی گدره گدیره دېرعالم دی اوبو وړی	سه مشغول په هغه کارچې په سولیړی دتن بردی

دتهذیب الوجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال دریمه شماره دمیزان ۱۳ د۱۲۹۴ هـ ش کال

شــکر شــکر باغ موخپل باغبان موخپل دی	گل موخپل بهارموخپل بســتان موخپل دی
ســـروه خپلـه بلبل خپل چمن موخپـل دی	لاله خپل ارغوان خپل دامان موخپل دی
نشـــــه خپلـه خمـارخپـل پیـالـه موخپلـه	بزم خپل ســاقی موخپله دوران موخپل دی
کلی خپل بـازار موخپل وطن موخپـل دی	ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شــاه موخپل گداموخپل قاضــی موخپل دی	ســـپاه خپل رعیت خپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی	عســـــکرخپل مفتی خپل زندان موخپل دی
شـــــکرشـــــکربیگانـه پـه میـان کي نشـــتـه	مدیرخپل اخبارموخپل دوران موخپل دی
عـجـب عصـــــردی افـغـانـه نـظـروکړه	ژبـه خپلـه قلم خپـل بیـان موخپـل دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سراج الاخباردرسم الخط پرتله له اوسنی رسم الخط سره

دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دپښـــتو خاص حرفونه نه ليدل کيږی داځکه دهغه وخت په چاپخانه کې دپښتو حرفونه نه وه دټ پرځای ت ، د ړ پرځای ر، د ډ پرځای د ، دږ پرځای ژ، د ښ پرځای ش، دګ پرځای ک او د ږ پرځای ز، راغلي دي اوکلمې هم ځينو ځايونوکې پيوستې ليکلې شوي داوسني رسم الخط سره مغايرت لري چه موضوع په لاندې مثالونوکې په ښه ډول سره ليدلای شو:

اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار رسم الخط
له کومه	لکم
ډېر	دير
موږ	مژ –منز-مونک-منک
ځوان	جوان –ثوان
زوړ	زور
پښتانه	پشتانه
کيږدی	کژدی
شوی	سوی
يې	يه
چې	چه
کې	که
سړی	سری
لومړی	لمری
ټول	تول
مه کړی	مکری
لږ	لژ
په عالم	پعالم
ګوره	کوره
کړمه	کمه
زمونږ	ثمونک-زمنز

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسنی رسم الخط	دسراج الا خبار رسم الخط	اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار
اخلی	اخی	خوړ	خوژ
ژړل	زرل	غړ	غژ
کړ	کې	ونړوینه	ونروینه
دواړه	دواره	ورځ	ورز
هوښیار	هشیار	ترکو	ترک
هوسیړی	استیژی	لوړه	لوژه
کیړی	کژی	کوچنی	کچنی
پنځه	پنزه	رښتیا	رشتیا
ځینی	زنی	ځمکه	زمکه
کښته	کشی	ځان	زان-ثان
زما	ځما	ګنهکار	کنه ګار
غوندی	غندی	څونه	سونه
جغرافیه	جیوګریفی	په دی	پدی
شي	سی	په خپل	پخپل
موړ	منز	بی خبر	بیخبر
کې	که	اوسیړم	اوسیژم
برخه	بخره	په ملک	پملک
څوک	سوک	په کار	پکار
شپون	شپان	پوهیږم	پوهیګم
پادشا	پادشه	ساتندوی	ساتن دوی
کومه	کمه	په ده	پده
ځل	څل	غټ	غت
ځکه	څکه	ځوان یم	څوانیم
ذکر	سکر	کړم	کم
مو- می	م ا	ورځ	روز- ورځ
ځالی	څالی	خپل	اخپل
نکړی	نکې	وموښه	وموژه

اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم اخط اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم الخط

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

کل	ګل	لتا	له تا
ګرزیدل	ګرځیدل	همره	هومره
فوجونه	فوځونه	ځای	ځای
زلمی	ځلمی	کش	کې
افکار	افګار	خپو	پښو
مکوی	مه کوی	رسیکې	رسیږی
استرګی	سترګی	هوسیکې	هوسیږی
زله	زړه	نمر	لمر
زکه	ځکه	کمه	کړمه
نام	نامه	شکاره	ښکاره
خش	خښ	سپه	سپاه
نخلی	نښلی	لکې	لیکې
هلوکان	هلکان	سان	ثان
دوژخ	دوزخ	میره	میره
موژ	موز	ځیکوی	څه کوی
ځینی	ځینی	څلانده	ځلانده
		څی	ځی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتیجه

دافغانســـتان دفرهنګي ژوند په لوړ تیا کې یوبل عمده عامل دامیرحبیب الله خانه په دوره کې دهغو فراریانو راســتنیدل وو، چې دامیرعبدالرحمن خان له خواتبعید شــوئ وو، هغوی هیواد ته له راستنیدو وروسته داذهانوپه تنویرکي ستره ونده واخیسته او دمعاصرو ادبیاتو پربنســټ ایښــودلوکي یې مهم نقش درلود. د دغوکســـانوپه ډله کې محمود طرزی اوغلام محمد الدین افغان په خاصه توګه دیادوني وړ دي.

دتجدداوروښـــانتیا ددورې ادبیات دملي ارمانو دعرادې په توګه دفرهنګ پرمخ بیولوته وقف شـوئ وو. په دې کې شـک نشته چې دمعاصـرادب ترڅنګ کلاسیک ادب اوفلکوري ادب دواړه په خپل قوت پاتې وو. خومعاصـرادب دمحتوی اوپیغام ددرلودلوله کبله نورادبي جریانونه له خپل عنعنوی اهمیت څخه وغورځول، معاصـــر ادب دیوه متعهد اورســالتمند ادب په توګه دټولنې په خدمت کې په کارواچول شـــو، په هیوادکې دمزمن فقر،بیســـوادی، اداري فســاد ،ظلم اوبې عدالتی عمومیت، ټول وطن پالونکي اوپرازادی مین روښـــانفکران دې تــه وهڅول چې دمنځنیوپیړیو درکود دلـه منځـه وړلولـه پـاره حـاده مبـارزه پیـل کړي. ادبیات دخلکود ذهنونودروښـــانولودپاره اســتخدام کړي او ولس دغفلت، بې خبری اوبې تفاوتی ددرانه خوبه راویښ کړي، دپښـــتوژبې او ادبیاتو دپراختیا اوپرمختګ له پاره زمینه برابرېده، په همدې وخت کې په لړه اوبره پښـــتونخواکې دپرداســـي ځوانان موجود ووچې دنویو علمونواوارو پایي ادب مطالعه یې کړې وه نوادبي ژانرونه اوفورمونه یې پیژندلي وو، دخپل خیال داظهارله پاره یې نوی لارې په نښـه کړې وې، اودپښـتو دلرغوني ادب په پراخه بنسټ یې دپښتو دنني ادب مانۍ پیل کړه. که څه هم انګریزي استعمار په ۱۸۹۳ کال کې دډیورنډ په تحصیلی کرښې سره دافغانستان دخاورې یوه برخه له اصلی پیکرڅخه بیله کړه، خوویې نشـوکولای چې دپښـتنو دګډوارمانونو، ګډو ارزښـتونو اوګډو ویاړونو ترمنځ دبیلتانه کرښــه وباسـي. دفرهنګ په سـاحه کې دلته اوهلته په یوه وخت کې حرکت پیل شـو، ددغه حرکت مخکښان دټولنې روښانفکران وو،په افغانستان کې (سراج الاخبارافغانستان) دمولوي عبدالروف کنـدهـاري لـه خوا (۱۹۰۶) دجنوري پـه یوولســـمـه نیټـه راووتلـه خودهمدغې لومړی ګڼې له خپرېدولو وروسته جریده بنده شوه، ددوهم ځل له پاره (دسراج الاخبارافغانیه) په نامه په (۱۹۱۱) کې محمود طرزي په مدیریت اومشـری خپره شـوه په همدې وختونوکې په لړه پښـتونخواکې هم دپښـتو دمعاصــرادب دپراختیاپه لاره کې ګامونه پورته شـوي وو. په (۱۹۱۰) کې دافغان دجریدې دخپرېدوسـره سم په پښـتو ادب کې نوي ژانرونه باب شـــول، اودراحت زاخیلي، فضـــل محمود، عبدالمالک فدا، غوندې لیکوالو اوشاعرانودمعاصرادب زړي وکرل .

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمود طرزي او عبدالرحمن لودين په سـراج الاخبار افغانيه کې دپښـتو مضـامينو اوشـعرونو خپرولوته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولي وه، ددغو تولو اوښـتوسـره سـره دپښـتو غزل محتوی هم په دغه دوره کې تغير کړئ دئ او غلام محی الدين افغان لومړنی سړی ووچې په غزل کې يې وطني مسايل ورځای کړه لکه :

زړه زمـا ډک دی لـه مـيـنـې دوطـن
خـپـل وطـن مـاتـه عزيـزدی تـرخـپـل تـن
هـريـوګـل مـې دوطـن پـه مـاډېرګـران دی
تـرکشـــمـيـره تـرپـاريسـه تـرلـنـدن
شــيرين ځـان مې پـه شــيرين وطن فـدادی
زه خـودارنـګـه فـريـاد يـمـه کـوهـکـن

اخـردعـادافـغـان داده ای صـاحـبـه
چې اسـلام صـاحب دجاه کړي ذوالمنين

مولوي صـالح محمد ددې دورې بل تکره شـاعرهم په شـعر ځه ناڅه ويني کړي دي.ددغې دورې په شعرونو کې دنوی دوران د پيليدوزيری ورکړ شوئ دئ ددغې دورې داد ب مخکښان او شاعران دادي:

مولوي صـالح محمد کندهاری ، غلام محی الدين افغان ، مولوي عبدالواسـع کندهاری عبدالعلي مسـتغني ،عبدالهادي داوي ، سـيدمحسـن کندهاری ،عبدالسـلام ،عبدالرحمن لودين اونورنومونه ديادوني وړ دي.

ددغې دورې په شعرونو کې دوطن مينه ، دخپلواکې جذبات ،داسارت اوبندګي پر ضد ،داعتراض غږ، دطبيعت دښـکلا ترسـيم ، په ټولنه کې دانسـان موقف ، دده دژوند شـرايط دپوهې سطح اونورمسايل څرګند شوي دي، داوه دسراج الاخبار هغه خدمت چې پښتوژبې ته يې کړئ دئ. دهغه وخت شـاعرانو دخپلې ژبې اوخپل ادب له پاره دپرهلې ځلې کړي، اونورخلک يې دپښـتو ژبې پراختيااوپرمختيا ته ځيرکړي دي دغه ادبي نهضـت په خپل وارسره دپښتو ژبې اوادبياتو له پاره لاندې خدمتونه کړی:

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- پښتـــتانه شـــاعران اولیکوالان یې هڅولي چې خپلې ژبې اوادبیاتو ته خدمت وکړي اوډېرشاعران یې روزلي دي.

۲- سراج الاخباردافغانستان په ابیاتوکې یونوی تحول رامنځ ته کړئ دئ.

۳- دخلکو شـــعورتـــه یې وده ورکړه اوخلـــک یې دخپـل هیواد دازادئ اوخپلواکۍ داخیستلواوساتلو له پاره هڅولي دي.

۴- دخلکو په فکري اوښتون کې یې دقدر وړ کارونه ترسره کړي دي .

۵- دپښـــتوژبې دپراختیا اوعلمي کولو له پاره یې ډېرې هلې ځلې کړې دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دپښـــتو ژبې اهمیت اوارزښـــت په ډاګه څرګندشـــوئ اوداڅرګنده شـــوی چې د افغانستان ټول خلک اومختلف قومونه باید پښتوژبه زده کړي .

۶- پښتو ژبه دښوونې اوروزنې دوزارت په درسي نصاب کې شامله شوه اومولوي صالح محمد ددې دورې ســترشـــاعراولیکوال دلومړي ښـــوونکې په توګه دحبیبی په لیســـه کې مقررشو.

۷- ســراج الاخباردپښــتو نظم اونثرته خپله غیړ خلاصـــه کړه اوهغوته یې په خپله غیړکې ځای ورکړئ دئ.

۸- په سراج الاخبارکې نه یوازې دپښتو معاصرادب پرمختیاکړې بلکې دکلاسیکې دورې شاعران یې معرفی کړي اودهغوی اشعاریې نشرکړي دي .

۹- دپښـــتو ژبې فلکورته یې هم توجه کړې چې ۴ ,۱ فکلوري مشـــهورمتلونه دغلام محی الدین افغان له خوا په سراج الاخبارکې خپاره شوي دي.

۱۰- دسراج الاخبارپه پاڼوکې شعر دشعر پرځای پاته نشودجریدې په وروستی پلان کې دمینی اومین ځای دژونددرېښتینواصولووینو پوهه ،خپلواکي ،ملي غروراونوردافغانستان په هنري ادبیاتوکې رامنځ ته شوه.

کومه دشـــعرونو ټولګه چې ماپه دې کتاب کې راوړې که چیرې نوموړی شـــعرونه په دقت سره ولوستل شي پورتنی ټول مسایل چې ذکرشول، په ډاګه په دې شعرونو کې لیدل کیږی اوپورتنی خبری په اثبات رسوی . په افغانستان کې سراج الاخبار افغانیه په پاڼوکې په غزل کې دنوښـــت څرکونه اونویو موضـــوع ګانو ځایونه لیدل کیږي. لکه دخپلواکۍ، پرمختګ، دفکرونوخپلول اونور. په پیل کې دغه نویوالئ له یوډول شـــعري کمزوریو هم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډک وو،مثلا دسراج الاخبارپه پاڼو کې دصندلۍ له پاره (صندلۍ غزل) په نوم شعرهم کښل شوئ، ددغه دورې په شعرونو کې دنوي دوران دپیلیدو زیری ورکړ شوئ دئ.

په درناوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځليکونه

۱- دسراج الاخبار بيلابيلی اته کلنی جريدي

۲- دافغان ياد- دکابل پوهنتون –دژبواودابياتو پوهنځی-۱۳۶۳ کال

۳- دغلام محی الدين افکار اواثار- دکابل پوهنتون دژبواوادبياتو پوهنځی

۴- دپشتو معاصرادبيات اوسنی دوره پوهنوال ډاکتر زيورالدين

درسی لکچرنوټ ۱۳۵۸ کال

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library